

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาการบริหารระบบประกันคุณภาพภายใน โรงเรียนของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าจากตำรา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยได้นำเสนอหัวข้อตามลำดับ ดังนี้

1. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารระบบประกันคุณภาพภายในโรงเรียน
 - 1.1 ความหมายของการบริหาร
 - 1.2 กระบวนการบริหาร
 - 1.3 การบริหารคุณภาพ วงจร เดมมิ่ง (Deming Cycle)
 - 1.4 แนวคิดเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา
 - 1.5 แนวคิดและหลักการของการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา
 - 1.6 แนวการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
 - 1.7 หลักการสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา
 - 1.8 ขั้นตอนการดำเนินการประกันคุณภาพภายใน
 - 1.9 บทบาทของผู้เกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพภายใน
 - 1.10 ระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา
 - 1.11 แนวการจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา
 - 1.12 หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา
 - 1.13 สรุป แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารระบบประกันคุณภาพภายในโรงเรียน
2. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับผู้บริหารโรงเรียน
 - 2.1 วุฒิการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน
 - 2.2 ประสบการณ์ของผู้บริหารโรงเรียน
3. ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในโรงเรียน

ผู้บริหารนับว่าเป็นตัวจักรสำคัญของการดำเนินงานในองค์กร นักบริหารที่ดีจะต้องรู้จักเลือกใช้วิธีการบริหารที่เหมาะสม และมีประสิทธิภาพ เพื่อที่จะนำมาซึ่งความสำเร็จขององค์กร สิ่งสำคัญของการบริหารที่จะนำไปสู่เป้าหมายได้ก็ต้องขึ้นอยู่กับบุคลากรที่ร่วมกันดำเนินงานทุกคนในองค์กร หรือหน่วยงานต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นของรัฐหรือเอกชน ก็ย่อมต้องมีเป้าหมายในการดำเนินงานทั้งสิ้น ทำให้ผู้บริหารต้องพยายามทุ่มเทความสามารถที่มีอยู่ทั้งหมด เพื่อให้ได้มาซึ่งความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้

การที่จะบริหารงานให้บรรลุจุดมุ่งหมายนั้น ผู้บริหารจะต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ในการบริหารงานอย่างสูง เพราะว่าการดำเนินงานต่าง ๆ ไม่ใช่เป็นเพียงกิจกรรมที่ผู้บริหารจะกระทำเพียงคนเดียว แต่ยังมีผู้ร่วมงานอีกหลายคนที่มีส่วนทำให้ประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวได้ซึ่งแต่ละคนจะมีความสามารถแตกต่างกันไปทั้งนั้น ด้านสติปัญญา ความสามารถ ความถนัด ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ความแตกต่างในลักษณะนี้ทำให้เกิดความหลากหลายขึ้นในตัวบุคลากร จึงเป็นหน้าที่ของผู้บริหารที่จะนำกระบวนการบริหารมาใช้ เพื่อที่จะกระตุ้นและจูงใจให้บุคคลเหล่านั้นร่วมมือกันปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายขององค์กรได้ อาจกล่าวได้ว่าในบรรดางานทุกอย่าง หรือกิจกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ที่ดำเนินการอยู่นั้น ไม่มีสิ่งใดสำคัญกว่าการบริหาร หรือการจัดการ ทั้งนี้เพราะงานด้านการบริหาร หรือการจัดการเป็นงานสำคัญต่อการอำนวยความสะดวกให้มนุษย์ทำงาน ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากที่สุดว่าแต่ก่อน ในปัจจุบันมนุษย์ต่างร่วมกันทำงานเป็นกลุ่มในลักษณะองค์กรต่างๆ ซึ่งนับได้ว่าเป็นวิถีชีวิตที่ช่วยให้มนุษย์สามารถเพิ่มกำลังในการผลิต เมื่อมาตอบสนองสังคมมนุษย์ได้มากขึ้น ปัญหาสำคัญของการที่จะให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวนี้ คือปัญหาการรวมกลุ่มทรัพยากรทั้งที่เป็นวัตถุและตัวคนให้สามารถร่วมกันผลิตในลักษณะองค์กรที่มีความหมายและมีประสิทธิภาพได้ ขณะเดียวกันกลุ่มหรือองค์กรดังกล่าวก็ควรจะดำเนินไป โดยสามารถทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากที่สุด จนสามารถเติบโต และอยู่รอดได้ภายใต้ภาวะของระบบใหญ่ที่แวดล้อมองค์กรอยู่ เพื่อให้ห้องค์กรสามารถคงอยู่เพื่อรับใช้สังคมมนุษย์ได้ตลอดกาล ปัญหาที่จะต้องปฏิบัติให้ลุล่วงไปนี้เองที่เรียกว่า งานบริหารหรือการจัดการซึ่งหมายถึง ภาระหน้าที่ของบุคคลที่ปฏิบัติตนเป็นผู้บริหารที่จะต้องเข้ามาทำหน้าที่จัดระเบียบและดำรงไว้ซึ่งสภาพภายใน ทั้งที่ตัวคน วัสดุ เงินทุนของกลุ่มหรือหน่วยงาน เพื่อให้กลุ่มดังกล่าวสามารถทำงานจนบรรลุวัตถุประสงค์ของกลุ่มร่วมกัน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และได้ผลมากที่สุด ผู้บริหารซึ่งเป็นผู้นำของกลุ่มจึงจำเป็นที่จะต้องสนใจ

คิดตามตลอดเวลา และจะต้องพยายามนำองค์กรให้สามารถปรับตัว และเลือกประกอบกิจกรรมที่เหมาะสมที่สุดกับทรัพยากรขององค์กรที่มีอยู่เสมอ (ชงชัย สันติวงษ์, 2533 : 12-13)

1.1 ความหมายของการบริหาร

นพพงษ์ บุญจิตรราดุลย์ (2534 : 3) กล่าวว่า มีศัพท์สองคำที่ใช้กันอยู่ คือ “การบริหาร” (Administration) ใช้เป็นคำกลางในการบริหารกิจการที่เป็นสาธารณประโยชน์หรือการบริหารราชการแผ่นดิน เช่น รัฐประศาสนศาสตร์ เป็นศาสตร์ที่เกี่ยวกับการบริหารงานปกครองประเทศหรือการบริหารการศึกษา (Educational Administration) “การจัดการ” (Management) มักจะใช้กับการบริหารธุรกิจของเอกชน ดังนั้น คำว่า “ผู้บริหาร” หรือ “ผู้จัดการ” จึงใช้เรียกผู้ดำรงตำแหน่งในระดับต่างๆของกิจการที่เป็นของรัฐและของเอกชนดังกล่าว

เมื่อการบริหารที่มีลักษณะที่อาจพิจารณาได้เห็น 2 นัยดังกล่าวการใช้คำนิยามความหมายของการบริหาร จึงมีลักษณะแตกต่างกันไปแต่ละทัศนะและแต่ละแนวคิด ดังต่อไปนี้

พนัส หันนาคินทร์ (2526 : 3) ให้ความหมายการบริหารว่า หมายถึง การที่ผู้บริหารใช้อำนาจที่มีอยู่จัดการดำเนินงานของสถาบันนั้นให้ดำเนินไปสู่จุดหมายที่ต้องการ

นิพนธ์ กินาวงศ์ (2526 : 3) กล่าวว่า การบริหาร คือ การร่วมมือกันทำงานตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป โดยมีวัตถุประสงค์ของการทำงานร่วมกัน ในการร่วมมือทำงานนั้นจะต้องมีบุคคลที่เป็นหัวหน้าที่เรียกว่า ผู้บริหาร และการร่วมมือกันนั้น จะจัดในรูปขององค์กรประเภทต่างๆ แล้วแต่วัตถุประสงค์ขององค์กรนั้นๆ

ชร สุนทรายุทธ (2537 : 2) ให้ความหมายการบริหารว่า เป็นกิจกรรมตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปมีการร่วมมือทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยใช้เทคนิคและวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน

ไซมอน (ถวิล เกื้อกูลวงศ์, 2530 : 15 ; อ้างอิงจาก Simon, 1976. *Administrative Behavior*, p. 1) กล่าวไว้ว่า การบริหาร หมายถึง ศิลปะในการทำให้สิ่งต่างๆได้รับการกระทำจนเป็นผลสำเร็จ (Administration is the art of Wagering things done)

ถวิล เกื้อกูลวงศ์ (2530 : 16) สรุปสาระสำคัญของการบริหารไว้ว่า การบริหารเป็นพฤติกรรมอย่างหนึ่ง เป็นกระบวนการทางสังคม เป็นการตัดสินใจสั่งการ เป็นการปฏิบัติงานของกลุ่มบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป และเป็นการดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน

ธงชัย สันติวงษ์ (2536 : 26) ได้ให้ความหมายของการบริหารไว้ว่า หมายถึงภาระหน้าที่ของผู้นำกลุ่มซึ่งจะต้องจัดการให้ทั้งทรัพยากรทั้งที่เป็นตัวคน และวัตถุ สามารถประสานเข้าด้วยกันทำงานเป็นองค์กรที่มีประสิทธิภาพได้ และขณะเดียวกันก็จะต้องจัดการทำองค์กรให้สัมพันธ์ให้สัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมภายนอกได้อย่างดีที่สุด

สมศักดิ์ ดลประสิทธิ์ (2539 : 18) สรุปว่า การบริหาร หมายถึง กิจกรรมหรือกระบวนการของการวางแผน การจัดองค์กร การบริหารบุคลากร การอำนาจการ และการควบคุมการใช้ทรัพยากรผ่านบุคคลอื่น เพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร

ชาญชัย อาจินสมอาจาร (2540 : 39) สรุปว่า การบริหารหมายถึง การทำงานร่วมกัน การให้บริการแก่สังคม การให้ช่วยเหลือตระหนักในเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการศึกษา การเข้าเกี่ยวข้องกับมนุษย์ เช่น ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และประชาชน ให้เกิดความร่วมมือระหว่างบุคคลเหล่านี้ การใช้ทรัพยากรให้ได้ประโยชน์มากที่สุดสำหรับการศึกษาและวัตถุประสงค์ของมันโดยผ่านวิธีการของการจัดองค์กร การสั่งการ การอำนาจความสะดวก และการปรับปรุงการทำงาน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายทางการศึกษา

روبบินส์ (Robbins. 1982 : 9) ให้ความหมายไว้ว่า การบริหารเป็นกระบวนการของการนำกิจกรรมที่สมบูรณ์และมีประสิทธิผล โดยผ่านการกระทำของบุคลากรอื่น

เลวิส (Lewis. 1983 : 4) ให้ความหมายว่า การบริหารเป็นศิลปะที่นำเอาสิ่งต่าง ๆ โดยให้บุคลากรเป็นผู้นำ

แคสท์ และโรเซนซ์ไวท์ (Kast and Rosenzweig. 1985 : 5) กล่าวถึง การบริหารไว้ว่า การบริหารเป็นรูปแบบการทำงานด้วยความรู้สึกร่วมกัน โดยบุคลากรในองค์กร รวมถึงความร่วมมือของบุคลากรและทรัพยากร เพื่อสำเร็จตามจุดประสงค์

จุง (Chung. 1987 : 10) ให้ความหมายไว้ว่า การบริหารเป็นกระบวนการวางแผน การจัดองค์กร การสั่งการ และการควบคุมกิจกรรมขององค์กร ให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร

บาร์ทอล และมาร์ติน (Bartol and Martin. 1991 : 6) ได้ให้ความหมาย การบริหารว่าเป็นกระบวนการที่ทำให้เป้าหมายขององค์กรประสบผลสำเร็จโดยการวางแผน การจัดองค์กร การใช้ภาวะผู้นำ และการควบคุม

จากความหมายที่นักบริหารให้ไว้ดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยสรุปได้ว่า การบริหาร คือ การดำเนินกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง ที่มีบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปร่วมแรงร่วมใจกัน

ดำเนินการตามกิจกรรมที่วางแผนไว้ เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ร่วมกัน โดยใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและเกิดประโยชน์สูงสุด

1.2 กระบวนการบริหาร

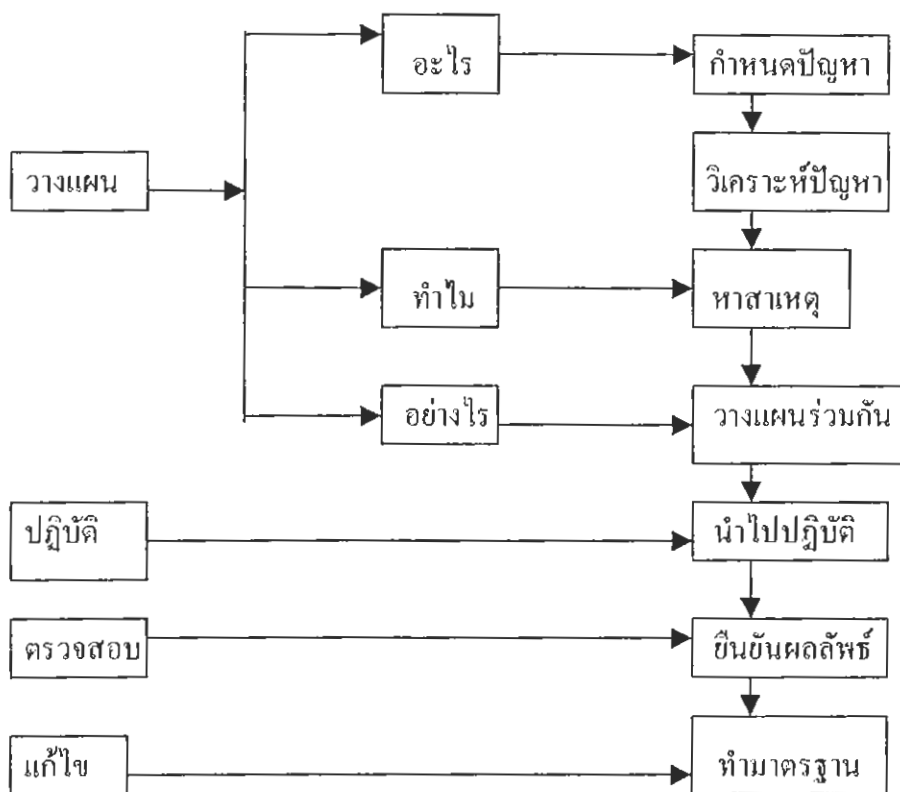
กระบวนการบริหารเป็นแนวทาง เทคนิค หรือวิธีการที่ผู้บริหารใช้ในการปฏิบัติภารกิจ ให้ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ หรือเป้าหมาย กิจกรรมที่สำคัญเกี่ยวกับการบริหารมี 5 ประการดังนี้

1. การวางแผน (Planning) เกี่ยวข้องกับการตั้งจุดประสงค์ แล้ววางแผนว่าจะทำให้จุดประสงค์ที่ตั้งไว้นั้นบรรลุผลสำเร็จได้อย่างไร
 2. การจัดองค์กร (Organizing) เมื่อผู้บริหารการศึกษาได้กำหนดเป้าหมาย และพัฒนาแผนงานเพื่อให้บรรลุความสำเร็จตามเป้าหมายแล้ว ก็ต้องมีการออกแบบและพัฒนาองค์กร
 3. การอำนวยการ (Direction) เป็นกิจกรรมเกี่ยวกับการเป็นผู้นำ ได้แก่ การใช้ความสามารถในการสื่อสาร การจูงใจการตัดสินใจ การแก้ไขปัญหาในหน่วยงาน เพื่อมุ่งให้งานสำเร็จตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ
 4. การควบคุม (Controlling) เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบ 3 อย่าง คือ การกำหนดมาตรฐานของการปฏิบัติงาน การวัดผลการปฏิบัติงานและเปรียบเทียบกับมาตรฐานงานที่กำหนดไว้ และการแก้ไขผลการปฏิบัติงานใด ๆ ที่ไม่เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดไว้นั้น
 5. การจัดบุคลากรลงสู่หน่วยงาน (Staffing) เป็นหน้าที่ทางการบริหารงานบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการสรรหา และบรรจุบุคคลที่มีคุณสมบัติเหมาะสมในการปฏิบัติงานต่าง ๆ ขององค์การ
- การแบ่งกระบวนการบริหารออกเป็นหน้าที่ต่าง ๆ นี้ เป็นสิ่งที่มีประโยชน์ในการเสริมความเข้าใจอันดีในการปฏิบัติงาน ในทางปฏิบัติแล้วไม่สามารถที่จะแบ่งหน้าที่ต่าง ๆ เหล่านี้ให้แยกขาดออกจากกันอย่างชัดเจนได้ในเวลาใดเวลาหนึ่ง กิจกรรมต่าง ๆ ของผู้บริหารมักจะต้องเกี่ยวข้องกับหน้าที่การบริหารหลาย ๆ อย่างในขณะเดียวกันเสมอ (ปราชญา กล้าผจญ และสมศักดิ์ คงเที่ยง. 2545 : 16-17)

1.3 การบริหารคุณภาพวงจรมิง (Demming Cycle)

การบริหารคุณภาพวงจรมิง แนวคิดของวัฏจักร PDCA นี้ ดร.วอลท์เตอร์ ชิวฮาร์ท เป็นผู้พัฒนาขึ้นเป็นคนแรกในปี ค.ศ. 1939 และดร.เอ็ดวาร์ด เดมมิง(Demming) หรือวงจรมิงคุณภาพของเดมมิง (PDCA) แห่งการบริหารคุณภาพ ศ.ดร.ฮิโตะชิ คูเม กล่าวว่าจุดมุ่งหมายที่แท้ของ PDCA ซึ่งเป็นกิจกรรมพื้นฐานในการบริหารคุณภาพนั้นมิใช่เพียงแค่การปรับแก้ผลลัพธ์ที่เบี่ยงเบนออกไปจากเกณฑ์มาตรฐานให้กลับมาอยู่ในเกณฑ์ที่ต้องการเท่านั้น แต่เพื่อก่อให้เกิดการปรับปรุง

ในแต่ละรอบของ PDCA อย่างต่อเนื่อง อย่างเป็นระบบ และมีการ วางแผน PDCA ที่มีวนไปได้สูงขึ้น ไปเรื่อยๆ ดังแสดงในภาพประกอบ 2

ภาพประกอบ 2 วงจรคุณภาพ PDCA

วงจรคุณภาพ PDCA มีภารกิจหลัก 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การวางแผน (Plan - P)

ขั้นที่ 2 การปฏิบัติตามแผน (Do - D)

ขั้นที่ 3 การตรวจสอบผลการปฏิบัติการ (Check - C)

ขั้นที่ 4 การแก้ไขปัญหา (Action - A)

ขั้นตอนที่ 1 การวางแผน (Plan) การวางแผนงานจะช่วยพัฒนาความคิดต่างๆ เพื่อนำไปสู่รูปแบบที่เป็นจริงขึ้นมาในรายละเอียดให้พร้อมในการเริ่มต้นลงมือปฏิบัติ (Do) การวางแผน

1. กำหนดขอบเขตของปัญหาให้ชัดเจน
2. กำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมาย

3. กำหนดวิธีการที่จะบรรลุถึงวัตถุประสงค์และเป้าหมายให้ชัดเจน ถูกต้องแม่นยำ
ขั้นตอนที่ 2 ปฏิบัติ (Do) ประกอบด้วยการทำงาน 3 ระยะ ดังนี้

1. การวางแผนกำหนดการ แยกแยะกิจกรรมต่าง ๆ ที่ต้องการกระทำ กำหนดเวลาที่
คาดว่าจะใช้ในกิจกรรมแต่ละอย่าง การจัดสรรทรัพยากรต่างๆ

2. การจัดการแบบแมทริกซ์ (Matrix Management) การจัดการแบบนี้ช่วยดึง
เอาผู้เชี่ยวชาญหลายแขนง จากแหล่งต่างๆมาได้ และเป็นวิธีช่วยประสานงานระหว่างฝ่ายต่างๆ

3. การพัฒนาขีดความสามารถในการทำงานของผู้ร่วมงาน ให้ผู้ร่วมงานเข้าใจถึงงาน
ทั้งหมดและทราบเหตุผลที่ต้องกระทำ พร้อมในการใช้ดุลยพินิจที่เหมาะสม พัฒนาจิตใจให้รักการ
ร่วมมือกัน

ขั้นตอนที่ 3 การตรวจสอบ (Check) การตรวจทำให้รับรู้สภาพการณ์ของงานที่เป็นอยู่
เปรียบเทียบกับสิ่งที่วางแผน ซึ่งมีกระบวนการดังนี้

1. กำหนดวัตถุประสงค์ของการตรวจสอบ

2. รวบรวมข้อมูล

3. พิจารณากระบวนการทำงานเป็นตอนๆ เพื่อแสดงจำนวน และคุณภาพของผลงานที่
ได้รับในแต่ละขั้นตอน เปรียบเทียบ กับที่ได้วางแผนไว้

4. การรายงานจะเสนอผลการประเมินรวมทั้งมาตรการป้องกันความผิดพลาดหรือ
ความล้มเหลว

4.1 รายงานเป็นทางการอย่างสมบูรณ์

4.2 รายงานแบบย่ออย่างไม่เป็นทางการ

ขั้นตอนที่ 4 การแก้ไขปัญหา (Action) ผลของการตรวจสอบหากพบว่าเกิดข้อบกพร่อง
ขึ้น ทำให้งานที่ได้ไม่ตรงตามเป้าหมาย หรือผลงานไม่ได้มาตรฐาน ให้ปฏิบัติการแก้ไขปัญหตาม
ลักษณะปัญหาที่พบ ดังนี้

1. ถ้าผลงานเบี่ยงเบนไปจากเป้าหมาย ต้องแก้ไขที่ต้นเหตุ

2. ถ้าพบความผิดปกติใดๆ ให้สอบสวนค้นหาสาเหตุแล้วทำการป้องกัน เพื่อไม่ให้
ความผิดปกตินั้น เกิดขึ้นซ้ำอีก

ในการแก้ปัญหา เพื่อให้ผลงานได้มาตรฐานอาจใช้มาตรการดังต่อไปนี้

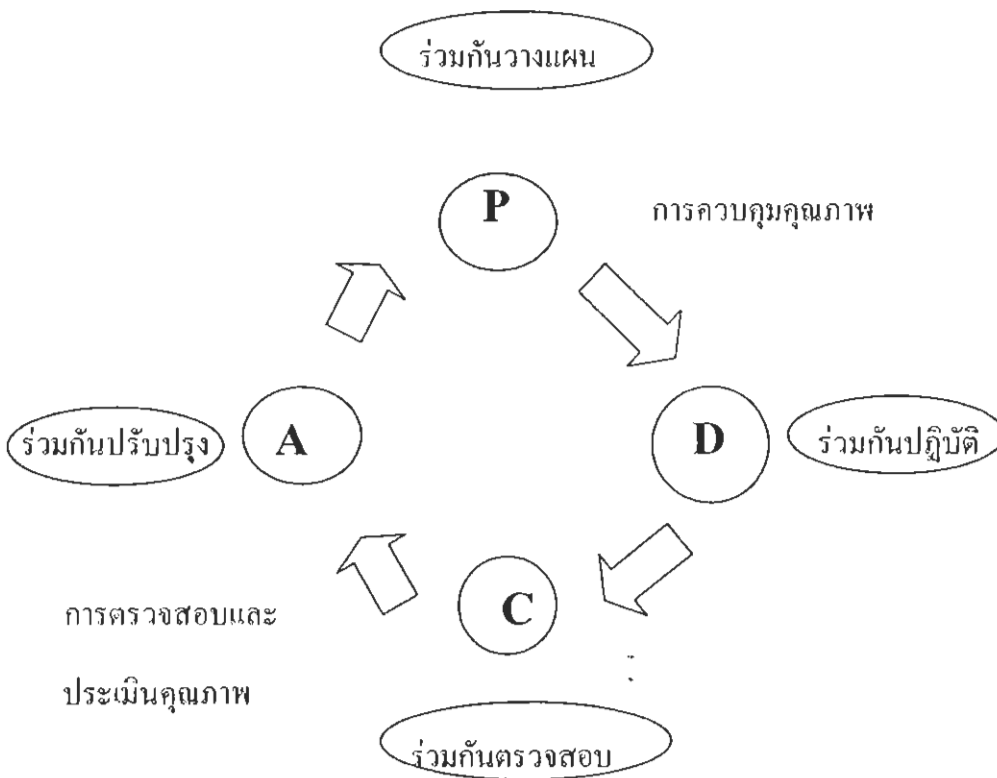
1. การข้านโยบาย

2. การปรับปรุงระบบหรือวิธีการทำงาน

3. การประชุมเกี่ยวกับกระบวนการทำงาน

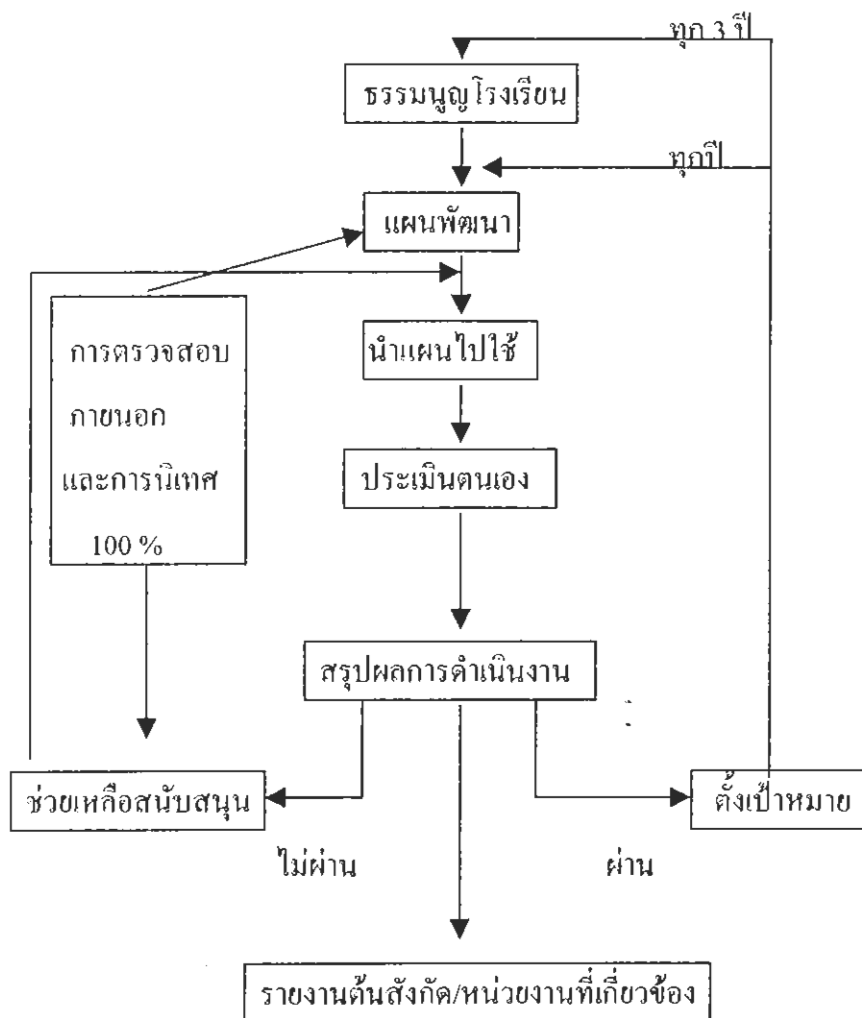
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544 : 10) ถ้าพิจารณาแนวคิดเกี่ยวกับระบบการประกันคุณภาพที่ประกอบด้วย การควบคุมและการตรวจสอบคุณภาพ กับหลักการบริหารที่เป็นระบบครบวงจร (PDCA) ซึ่งประกอบด้วย การร่วมกันวางแผน (P) ร่วมกันปฏิบัติตามแผน (D) ร่วมกันตรวจสอบ (C) และร่วมกันปรับปรุง (A) จะเห็นว่ามีความสอดคล้องกัน ดังนี้

จากภาพประกอบ 3 การควบคุมคุณภาพ และการตรวจสอบคุณภาพก็คือ กระบวนการบริหารเพื่อพัฒนาคุณภาพ ตามหลักการบริหารนั่นเอง โดยการควบคุมคุณภาพ คือ การที่สถานศึกษาต้องร่วมกันวางแผน และดำเนินการตามแผน เพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามเป้าหมายและมาตรฐานการศึกษา ส่วนการตรวจสอบคุณภาพ คือการที่สถานศึกษาต้องร่วมกันตรวจสอบ เพื่อพัฒนาปรับปรุงคุณภาพให้เป็นไปตามเป้าหมายและมาตรฐานการศึกษา

ภาพประกอบ 3 กระบวนการดำเนินงานประกันคุณภาพ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541 ข : 44) การตรวจสอบคุณภาพ และปรับปรุงโรงเรียน ถือเป็นการประกันคุณภาพการศึกษาในระดับหนึ่งของโรงเรียน เนื่องจาก โรงเรียนสามารถสร้างกระบวนการที่ให้ความมั่นใจแก่ผู้ปกครองและชุมชนของโรงเรียนในการ จัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพ โรงเรียนควรนำผลการรายงานไปใช้ปรับปรุงพัฒนาโรงเรียน โดยแบ่ง กลุ่มโรงเรียนตามเนื้อหาที่โรงเรียนต้องการพัฒนา สำหรับโรงเรียนที่สามารถดำเนินการได้บรรลุ เป้าหมาย ควรพัฒนาแผนปฏิบัติการประจำปีต่อไปโดยยกระดับเป้าหมายคุณภาพให้สูงขึ้น และ ดำเนินการตามกระบวนการของการพัฒนาโรงเรียนเช่นเดิม ดังภาพประกอบ 4 กระบวนการพัฒนา โรงเรียน ต่อไปนี้

ภาพประกอบ 4 กระบวนการพัฒนาโรงเรียน

1.4 แนวคิดเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา

1.4.1 ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543 : 20) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง การบริหารจัดการและการดำเนินกิจกรรมตามภารกิจปกติของสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะเป็นการสร้างความมั่นใจให้ผู้รับบริการทางการศึกษาทั้งผู้รับบริการโดยตรง ได้แก่ ผู้เรียน และผู้ปกครอง และผู้รับบริการทางอ้อม ได้แก่ สถานประกอบการ ประชาชน และสังคมโดยรวม ว่าการดำเนินงานของสถานศึกษาจะมีประสิทธิภาพ และทำให้ผู้เรียนมีคุณภาพหรือคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดการดำเนินกิจกรรมใด ๆ เพื่อสร้างความมั่นใจแก่ผู้ปกครอง นักเรียน ชุมชน และสังคมว่าการดำเนินงานของสถานศึกษาตามพันธกิจที่ร่วมกันกำหนดไว้นั้นจะได้ผลผลิต (ผู้เรียน) ที่มีคุณภาพอันพึงประสงค์ตามความคาดหวัง

วันชัย ศิริชนะ (2537 : 21) ได้กล่าวถึงความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง ระบบที่สร้างความมั่นใจต่อสังคม ผู้ปกครอง นักเรียน เปรียบเหมือนลูกค้ำว่าสถานศึกษาที่ได้รับรองมาตรฐานสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ และได้มาตรฐานตามที่กำหนดไว้

สงบ ลักษณ์ (ธัญญลักษณ์ น้อมนิล.2543 : 15) ได้ให้ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษาไว้ว่า การประกันคุณภาพการศึกษาหมายถึง กระบวนการวางแผน และกระบวนการจัดการของผู้ที่รับผิดชอบจัดการศึกษาที่จะรับประกันให้สังคม เชื่อมั่นว่าจะพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ครบถ้วนตามมาตรฐานคุณภาพที่ระบุไว้ในหลักสูตร และตรงตามความมุ่งหวังของหลักสูตร

กรมสามัญศึกษา (2542 ก : 9) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง กลไกของกระบวนการพัฒนาการศึกษา (Mechanical Process) หรือแนวดำเนินการจัดการศึกษาที่จะสร้างความมั่นใจ และเป็นหลักประกันต่อผู้ปกครอง ประชาชน และสังคมว่าโรงเรียนสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ นักเรียนจบการศึกษามีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษา และเป็นที่ยอมรับของสังคม

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (ธัญญลักษณ์ น้อมนิล. 2543 : 15) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การประกันคุณภาพการศึกษาหมายถึง การให้ความมั่นใจแก่ผู้รับบริการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องว่า โรงเรียนมีแนวทางจัดและพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ชัดเจนและสอดคล้องกับหลักการนโยบายและจุดเน้นของแผนการศึกษาของรัฐและ โรงเรียนได้ปฏิบัติตามแนวทางดังกล่าวอย่างเป็นธรรมชาติ เพื่อคุณภาพการศึกษาที่ดีของผู้เรียนแต่ละคน และทุกคน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541 : 2) ได้นิยามการประกันคุณภาพการศึกษา (Quality assurance) กับการควบคุมคุณภาพ (Quality control) ซึ่งสองคำนี้มักใช้แทนกันอยู่เสมอ การควบคุมคุณภาพมีแนวคิดอยู่บนพื้นฐานของการ “แก้ไข” ขณะที่การประกันคุณภาพมีแนวคิดอยู่บนพื้นฐาน “การป้องกัน” การประกันคุณภาพเป็นวัฒนธรรมใหม่ที่เปลี่ยนนิมิตจากการที่ผู้มีอำนาจกำหนดคุณภาพและควบคุมมาเป็นการสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกัน เปลี่ยนจากระบบพึ่งพามาเป็นอาศัยซึ่งกันและกัน

จากความหมายดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยสรุปได้ว่า การประกันคุณภาพมีแนวคิดอยู่บนพื้นฐานของการป้องกัน เป็นกระบวนการหรือแนวทางดำเนินการพัฒนาคุณภาพการศึกษาเพื่อเป็นการสร้างหลักประกันความเชื่อมั่นและความพึงพอใจแก่ผู้ปกครอง นักเรียน ชุมชน และสังคมว่าโรงเรียนสามารถจัดการศึกษาให้บังเกิดคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาแก่ผู้เรียน การประกันคุณภาพเป็นกระบวนการที่จะยกระดับมาตรฐานของโรงเรียนให้ได้ตามมาตรฐานที่กำหนด โดยมุ่งเน้นการใช้ข้อมูลคุณภาพมาตรฐานของโรงเรียนป้อนกลับมา รายงานหน่วยงานต้นสังกัด และสาธารณชน

1.4.2 หลักการของการประกันคุณภาพการศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการได้จัดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อพัฒนาการศึกษาของประเทศไทย ให้มีมาตรฐานเป็นเลิศ มีความทัดเทียมในด้านมาตรฐาน จึงกำหนดหลักการสำคัญของการประกันคุณภาพทางการศึกษา ไว้ 3 ข้อ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2541 ข : 2-3) คือ

1. รัฐกระจายอำนาจในการกำหนดนโยบาย การบริหารงานวิชาการ งบประมาณ บุคลากรและทรัพยากรให้จังหวัด และสถานศึกษาทุกระดับและทุกประเภท
2. รัฐสนับสนุนให้ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน องค์กรปกครองท้องถิ่นได้ร่วมรับผิดชอบในการจัดการศึกษา
3. โรงเรียนต้องแสดงภาระหน้าที่ ความรับผิดชอบต่อนักเรียนและผู้ปกครอง มาตรฐานที่กำหนด ผู้รับผิดชอบจัดการศึกษา

สมศักดิ์ สีนุระเวชย์ (2542 : 32) ได้กล่าวถึง หลักการในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด ดังนี้

1. รัฐกระจายอำนาจการกำหนดเป้าหมาย การบริหารงานวิชาการ งบประมาณ บุคลากร และทรัพยากรให้จังหวัด สถานศึกษาทุกระดับและทุกประเภท

2. รัฐสนับสนุนให้ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน องค์กรปกครองท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

3. รัฐต้องจัดให้มีการควบคุมคุณภาพการศึกษา มีระบบการตรวจสอบ แทรกแซงคุณภาพ การศึกษาและระบบประกันคุณภาพการศึกษา

สำนักทดสอบทางการศึกษา กรมวิชาการ (2544 : 14) ได้กล่าวไว้ว่า การประกันคุณภาพ การศึกษาชี้หลักการต่อไปนี้

1. คุณภาพการศึกษาในบริบทของการประกันคุณภาพการศึกษา จะเน้นการสร้าง ความพึงพอใจให้กับผู้บริโภครทั้งภายในและภายนอก

1.1 คุณภาพภายใน หมายถึง ความรู้ ความสามารถและคุณลักษณะของผู้เรียนที่สร้าง ความพึงพอใจให้กับผู้รับช่วงต่อในทุกขั้นตอนของกระบวนการผลิต ทุกระดับ

1.2 คุณภาพภายนอก หมายถึงความพึงพอใจในเชิงเศรษฐกิจและสังคมระดับ มหัพภาคซึ่งหมายถึงความรู้ ความสามารถ และคุณลักษณะของผู้เรียนที่จำเป็นต่อความอยู่รอด และ การสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรมของประเทศชาติ ในการแข่งขันทาง ธุรกิจการค้า และเทคโนโลยีระดับภูมิภาคและระดับโลก

2. การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นยุทธศาสตร์เชิงรุกที่เน้นการวางแผนและเตรียมการ ป้องกันล่วงหน้าก่อนที่ปัญหาจะเกิด

3. การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นการสร้างความมั่นใจที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักวิชา หลักฐาน ข้อเท็จจริงที่สามารถตรวจสอบได้ กระบวนการวิเคราะห์และประมวลผลที่เป็น วิทยาศาสตร์ หลักตรรกศาสตร์ และความสมเหตุสมผล

4. การตรวจสอบ การวัดและประเมินในบริบทของการประกันคุณภาพมีจุดประสงค์ สำคัญ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลย้อนกลับสำหรับการใช้ในการวางแผน เพื่อปรับปรุงคุณภาพอย่างต่อเนื่อง มิใช่การจัดผิด หรือการตัดสินใจให้รางวัล หรือลงโทษ

5. คุณภาพของการออกแบบ (มาตรฐานวิชาการ และแผนการสอน) กระบวนการทำงาน (การเรียนการสอน การบริหารหลักสูตร ครูและบุคลากรทางการศึกษา) เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่ นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

6. การประกันคุณภาพการศึกษา เน้นความสำคัญของการสร้างความรู้ ทักษะและความมั่นใจแก่บุคลากรที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา เพื่อสร้างโอกาสเกิดความร่วมมืออย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

7. การประกันคุณภาพการศึกษาให้มีความสำคัญต่อการประสานสัมพันธ์ภายในระหว่างหน่วยงานทางการศึกษาทุกระดับ การร่วมมือของหน่วยงาน และองค์กรต่าง ๆ ในเขตพื้นที่การศึกษาและภูมิภาค

8. กวาะความเป็นผู้นำ และความเอาใจจริงเอาใจของ ผู้บริหารสถานศึกษา และการกระจายอำนาจ ความรับผิดชอบที่เหมาะสม เป็นปัจจัยสำคัญ ของการประกันคุณภาพการศึกษา

จากการศึกษาหลักการประกันคุณภาพการศึกษา พอดีสรุปแนวดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาเป็น 3 ขั้นตอน คือ (1) การควบคุมคุณภาพ (2) การตรวจสอบคุณภาพ และ (3) การประเมินคุณภาพ การดำเนินงานทั้ง 3 ประการ เป็นกระบวนการที่มีความสัมพันธ์ และส่งผลต่อกัน และกระบวนการแทรกแซงคุณภาพการศึกษา สามารถดำเนินการทั้งในระหว่างกิจกรรมการควบคุมคุณภาพการศึกษา และในกิจกรรมการประเมินคุณภาพการศึกษา

1.4.3 องค์ประกอบของระบบการประกันคุณภาพการศึกษา

การประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อสร้างความมั่นใจในคุณภาพของการจัดการศึกษาตามระบบประกันคุณภาพการศึกษา มีองค์ประกอบที่สำคัญ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2541 :14-15) ดังนี้

1.4.3.1 มาตรฐานการศึกษา (Quality standards)

สถานศึกษาจัดทำมาตรฐานของผลผลิต โดยใช้ข้อมูลจากหลักสูตรและความต้องการของสังคม ให้ครอบคลุมคุณลักษณะที่สำคัญ มีตัวบ่งชี้ และเกณฑ์การชี้วัดที่ครอบคลุม และแบ่งเป็นระดับต่าง ๆ เพื่อเป็นเป้าหมายร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง

1.4.3.2 มาตรฐานการควบคุมคุณภาพ (Quality control)

สถานศึกษาวางแผนการจัดการบริการภายใน เป็นระบบชัดเจน เพื่อเป็นวิถีทางนำไปสู่มาตรฐานที่ต้องการ ซึ่งควรสะท้อนการจัดองค์กร การจัดหน้าที่ ความรับผิดชอบของบุคลากรการวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การติดตาม กำกับ นิเทศ ประเมินผล การปฏิบัติงาน การรายงานผลการปฏิบัติงานแผน

1.4.3.3 ระบบการประเมินคุณภาพโดยสถานศึกษาเอง (Quality assessment)

สถานศึกษาจัดระบบประเมินผลผลิตของผู้เรียนตามเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพการศึกษา เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐาน (Baseline data) ของคุณลักษณะผู้เรียน และประเมินต่อเนื่องเพื่อพัฒนาความก้าวหน้าของผลผลิต ซึ่งนำเป็นข้อมูลย้อนกลับสู่การปรับปรุงพัฒนาระบบการเรียน การสอน รวมถึงมีรายงานที่ชัดเจนที่เป็นข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เรียน (Portfolio หรือ Black folder)

1.4.3.4 ระบบการตรวจสอบคุณภาพโดยองค์กรภายนอก (Quality Auditing)

เป็นกลไกที่เร่งเร้าเสริมสร้าง การบริหารการจัดการของสถานศึกษา ซึ่งผลจะเป็นคณะกรรมการสถานศึกษา หรือเป็นการรวมตัว โดยไม่เป็นทางการของผู้บริหารสถานศึกษาต่าง ๆ ในพื้นที่ใกล้เคียงกัน อาจมีผู้แทนจากชุมชน ในท้องถิ่นร่วมเป็นคณะบุคคลทำหน้าที่พิจารณาองค์ประกอบที่ 1,2,3 ของสถานศึกษา เพื่อให้การรับรองว่าสถานศึกษามีการวางแผน มีการจัดการ มีการปฏิบัติงานและมีผลผลิตตรงกับเกณฑ์มาตรฐานและเพื่อเร่งเร้าชี้้นำส่วนที่ควรปรับปรุงแก้ไข ให้การเสริมแรงยกย่องเชิดชูเกียรติ ในส่วนที่ประสบความสำเร็จให้เวลาแก่สถานศึกษา 1- 3 ปี ให้พยายามพัฒนาเข้าใกล้มาตรฐาน เมื่อสถานศึกษาดำเนินการได้สำเร็จครบถ้วน เป็นที่น่าพอใจ เว้น 3 - 5 ปี ก่อนมีการติดตามประเมินตรวจสอบใหม่อีกครั้ง

รูปแบบการประกันคุณภาพทั้งองค์กร (Total Quality Assurance = TQA) มีองค์ประกอบ 3 ส่วน (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2541 : 23) คือ

1. การควบคุมคุณภาพภายใน เป็นส่วนที่องค์กรจะต้องจัดให้มีระบบการควบคุมคุณภาพภายในขององค์ประกอบต่าง ๆ ที่จะมีผลต่อการดำเนินงานอย่างถูกต้อง พร้อมทั้งมีระบบการตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินงานภายในด้วย

2. การตรวจสอบควบคุมจากภายนอก เป็นกลไกการดำเนินการจากภายนอกที่เข้าตรวจสอบระบบการควบคุมคุณภาพที่องค์กรได้จัดให้มีขึ้นว่า การใช้ระบบนั้นอย่างมีประสิทธิภาพเพียงใด

3. การประเมินผลการดำเนินงาน เป็นกลไกที่ต่อเนื่องจากการตรวจสอบ ดังกล่าวข้างต้น เป็นการประเมินผลระบบการควบคุมคุณภาพในองค์กรเป็นหลัก

1.5 แนวคิดและหลักการของการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

แนวคิดของการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ได้ผนวกแนวคิดจากระบบประกันคุณภาพการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ กับแนวคิดของระบบการประเมินผลภายในที่ยึดติดกับ

การทำงานปกติ ที่อาศัยวงจรการทำงานแบบ PDCA กล่าวคือ ระบบประกันคุณภาพการศึกษา มีกระบวนการดำเนินงานที่เป็นกลไกสำคัญอยู่ 3 ขั้นตอน คือ

1. การควบคุมคุณภาพการศึกษา เป็นกระบวนการที่จะนำการศึกษาเข้าสู่คุณภาพที่มุ่งเน้นเรื่องของการกำหนดมาตรฐานด้านผลผลิต กระบวนการและปัจจัย รวมทั้งทำแผนแม่บทอันได้แก่ ธรรมนูญโรงเรียน หรือแผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา และแผนปฏิบัติการที่มุ่งการนำโรงเรียนสู่มาตรฐาน

2. การตรวจสอบคุณภาพการศึกษา เป็นกระบวนการดำเนินงานและปรับปรุงคุณภาพการศึกษาที่มุ่งเน้นในเรื่อง

2.1 การดำเนินงานตามแผนที่วางไว้และติดตามประเมินความก้าวหน้าของโรงเรียน รวมทั้งจัดทำรายงานของโรงเรียน

2.2 การนิเทศเพื่อสนับสนุนช่วยเหลือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2.3 มาตรการปรับปรุงคุณภาพโรงเรียนที่มีคุณภาพไม่ถึงเกณฑ์มาตรฐานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3. การประเมินคุณภาพการศึกษา เป็นกระบวนการหรือแนวปฏิบัติในการตรวจสอบคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานที่กำหนด โดยหน่วยงานต้นสังกัดที่มุ่งเน้น

3.1 การประเมินผลการพัฒนาคุณภาพในภาพรวมหรือการประเมินคุณภาพการศึกษา

3.2 การเตรียมโรงเรียนเพื่อรองรับการประเมินภายนอก (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2543 : 8-10)

1.6 แนวการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

กรมวิชาการ (2544 : 9-12) ได้กล่าวถึงแนวการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานไว้ดังนี้ การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นกลไกสำคัญที่ทำหน้าที่ส่งเสริมและผลักดันให้กระบวนการทำงานของหน่วยงานต่าง ๆ ในทุกระดับของวงการการศึกษาและบุคลากรที่เกี่ยวข้องดำเนินไปอย่างประสานสอดคล้องกันเป็นระบบมุ่งหน้าไปในทิศทางที่ได้ร่วมกันกำหนดไว้ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการปฏิรูปการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ อันได้แก่การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้เป็น "มนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรมมีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข" (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ มาตรา (6) ทั้งนี้ โดยอาศัยหลักการและวิธีการบริหารและการจัดการคุณภาพ (Quality management) สมัยใหม่ที่เน้นการสร้างเชื่อมั่นให้กับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องว่า ผลิตภัณฑ์หรือ

การบริการที่เป็นผลผลิตขององค์กร จะมีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนดไว้โดยที่ความมั่นใจนี้ต้องตั้งอยู่บนฐานข้อมูลเชิงประจักษ์ และความสมเหตุสมผลเป็นสำคัญ

การสร้าง ความมั่นใจซึ่งเป็นแกนหลักของการประกันคุณภาพประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญหลายประการ อันได้แก่ การวางแผนป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาเกิดขึ้นตั้งแต่ขั้นของการออกแบบ และการกำกับดูแล “ตรวจสอบและทบทวนเพื่อการปรับปรุงแก้ไขในทุกชั้นตอนของการผลิตซึ่งต่างจากรูปแบบการประเมินแบบเก่าที่เน้นการตรวจจับเมื่อปัญหาสำคัญในชั้นผลิตได้เกิดขึ้นแล้ว นอกจากนี้การสร้าง ความมั่นใจยังรวมถึง การนำองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ที่ทันสมัยอันได้แก่ รูปแบบกรรมวิธี และเทคนิควิธี ที่เป็นนวัตกรรมที่มีหลักฐานทางทฤษฎีและผลการวิจัยเชิงประจักษ์ที่น่าเชื่อถือรองรับไปประยุกต์ใช้ในชั้นตอนต่าง ๆ ในกระบวนการผลิต ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความมั่นใจอย่างมีเหตุผลว่าการดำเนินงานตามขั้นตอน ทั้งระบบจะนำไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ อย่างน่าไว้วางใจ และจะมีความผิดพลาดคลาดเคลื่อนในวงจำกัดที่น้อยที่สุด

การประกันคุณภาพในบริบทของการปฏิรูปการศึกษาซึ่งมีมาตรฐานเป็นแกนนำ การสร้าง ความมั่นใจจะเริ่มต้นตั้งแต่การกำหนดมาตรฐานในระดับเป้าหมายการศึกษาของชาติ โดยการนำข้อมูลสารสนเทศและองค์ความรู้ทั้งเชิงทฤษฎีและเชิงประจักษ์ที่ทันสมัยและน่าเชื่อถือเกี่ยวกับสภาพทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของประเทศมาใช้ในกระบวนการสร้างวิสัยทัศน์ เกี่ยวกับสังคมไทยในอนาคตในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคมโลกยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งจะใช้เป็นกรอบและแนวทางในการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของชาติที่เหมาะสมกับกาลสมัยและทันเหตุการณ์การเปลี่ยนแปลงในสังคมโลก และสามารถนำไปพัฒนาเป็นหลักสูตรสถานศึกษา ซึ่งจะใช้เป็นแนวทางจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาต่อไป ในระดับสถานศึกษาการประกันคุณภาพจะครอบคลุมถึงการสร้าง ความมั่นใจโดยการ ใช้ข้อมูลสารสนเทศและองค์ความรู้และการวางแผนป้องกันปัญหาที่จะเกิดตั้งแต่ในขั้นการออกแบบกระบวนการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับมาตรฐานวิชาการในกรอบหลักสูตร การบริหารหลักสูตร การติดตาม ตรวจสอบและทบทวนเป็นระยะ ๆ เพื่อให้มีการแก้ไขปรับปรุงคุณภาพอย่างต่อเนื่อง การประเมินคุณภาพผลผลิต การจัดทำรายงานและนำเสนอข้อมูลการประเมินสำหรับการตัดสินใจในระดับต่าง ๆ และสำหรับการวางแผนพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาในระยะต่อไป

1.7 หลักการสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543 : 11) ได้กล่าวถึง หลักการสำคัญของการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ได้แก่

1. จุดมุ่งหมายของการประกันคุณภาพภายในคือการที่สถานศึกษาร่วมกันพัฒนาปรับปรุงคุณภาพให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาไม่ใช่การจับผิดหรือทำให้บุคลากรเสียหน้า โดยเป้าหมายที่สำคัญอยู่ที่การพัฒนาคุณภาพให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน

2. การที่จะดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายตามข้อ 1 ต้องทำให้การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารจัดการ และการทำงานของบุคลากรทุกคนในสถานศึกษา

3. การประกันคุณภาพศึกษาไม่ใช่เป็นกระบวนการที่แยกส่วนมาจากการดำเนินงานตามปกติของสถานศึกษา โดยสถานศึกษาจะต้องวางแผนพัฒนาและแผนปฏิบัติการที่มีเป้าหมายชัดเจน ทำตามแผน ตรวจสอบประเมินผล และพัฒนาปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เป็นระบบ มีคามโปร่งใส และมีจิตสำนึกในการพัฒนาคุณภาพการทำงาน

4. การประกันคุณภาพเป็นหน้าที่ของบุคลากรทุกคนในสถานศึกษาไม่ว่าจะเป็นผู้บริหาร ครู-อาจารย์ และบุคลากรอื่น ๆ ในสถานศึกษา โดยในการดำเนินงานจะต้องให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้เรียน ชุมชน เขตพื้นที่หรือหน่วยงานที่กำกับดูแลเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย วางแผน ติดตามประเมินผล พัฒนาปรับปรุง ช่วยกันคิด ช่วยกันทำ ช่วยกันผลักดันให้สถานศึกษามีคุณภาพ เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาที่ดีมีคุณภาพ เป็นไปตามความต้องการของผู้ปกครอง สังคม และประเทศชาติ

1.8 ขั้นตอนการดำเนินการประกันคุณภาพภายใน

ระบบการประกันคุณภาพภายในเป็นเรื่องเดียวกับกระบวนการบริหารงานอย่างมีคุณภาพ หรือวงจร PDCA ที่ผู้บริหารทราบกันดีอยู่แล้ว การประกันคุณภาพจึงไม่ใช่เรื่องใหม่ และจะต้องไม่แปลกแยกจากการทำงานตามปกติของสถานศึกษา แต่จะเป็นระบบที่ผสมผสานอยู่ในกระบวนการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันนั่นเอง

ในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในให้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารและการทำงานนั้น จะต้องคำนึงถึงเงื่อนไขสำคัญที่จะทำให้ประสบความสำเร็จในการดำเนินงาน ซึ่งเป็นผลที่ได้จากการวิจัยในสถานศึกษานำร่อง ได้แก่ ผู้บริหารจะต้องมีความตระหนัก เข้ามามีส่วนส่งเสริม สนับสนุน และร่วมคิดร่วมทำ รวมทั้งจะต้องมีการทำงานเป็นทีม โดยบุคลากรทุกคนในสถานศึกษา ต้องได้รับการเตรียมความพร้อมให้มองเห็นคุณค่าและมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการประกันคุณภาพ

ภายใน และดำเนินการอย่างต่อเนื่องร่วมกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งภายในและภายนอก สถานศึกษา โดยมีการติดตามและกำกับดูแลการดำเนินการประกันคุณภาพภายในอย่างเป็นระบบ

ในการดำเนินการประกันคุณภาพภายในโดยคำนึงถึงเจตนาใจข้างต้น ควรมีการเตรียมการ เพื่อสร้างความพร้อมให้แก่บุคลากรและจัดให้มีกลไกในการดำเนินงานในเรื่องนี้ หลังจากนั้น บุคลากร ทุกคนในสถานศึกษาและผู้เกี่ยวข้องจึงร่วมกันวางแผน ร่วมกันปฏิบัติ ร่วมกันตรวจสอบ และร่วมกัน ปรับปรุง โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานทั้งหมดและมีแนวทางการดำเนินงานในแต่ละขั้นตอนดังต่อไปนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543 : 12-17)

1. การเตรียมการก่อนดำเนินการประกันคุณภาพ

1.1 การเตรียมความพร้อมของบุคลากร

ปัญหาสำคัญในการดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา คือ การที่บุคลากร ในสถานศึกษายังเข้าใจไม่ชัดเจนว่าการประกันคุณภาพภายใน ก็คือการบริหารคุณภาพที่เป็น ส่วนหนึ่งของกระบวนการทำงานตามปกติ จึงทำให้รู้สึกว่าเป็นการเพิ่มภาระ บางครั้งจึงเกิดการ ต่อต้าน จำเป็นต้องสร้างความตระหนัก และพัฒนาความรู้ความเข้าใจให้กับบุคลากรเป็นอันดับแรก โดยอาจดำเนินการ ดังนี้

1.1.1 การสร้างความตระหนักถึงคุณค่าของการประกันคุณภาพภายในและการ ทำงานเป็นทีม การประกันคุณภาพภายในเป็นเรื่องที่บุคลากรในสถานศึกษาทุกคนต้องร่วมกันทำ เป็นทีม จึงจำเป็นที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องปลูกจิตสำนึกและสร้างความตระหนัก ให้บุคลากร ทุกฝ่ายมองเห็นคุณค่าและมีความเข้าใจที่ถูกต้องตรงกันเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายใน

1.1.2 การพัฒนาความรู้และทักษะเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายใน บุคลากร ส่วนใหญ่ยังเข้าใจวิธีการประกันคุณภาพภายในค่อนข้างน้อยและไม่รู้ว่าจะดำเนินการอย่างไรในแต่ละ ขั้นตอน รวมทั้งยังขาดทักษะในการประเมินตนเอง จึงควรฝึกอบรมให้บุคลากรมีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถดำเนินการประกันคุณภาพได้ โดยการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการให้ทุกคนได้เข้าร่วมประชุม

1.2 การแต่งตั้งคณะกรรมการ

ในการดำเนินงานจำเป็นจะต้องมีผู้รับผิดชอบในการประสาน กำกับ ดูแล ช่วยเหลือ สนับสนุนให้ทุกฝ่ายทำงานร่วมกัน และเชื่อมโยงกันเป็นทีม โดยผู้ที่มีส่วนรับผิดชอบที่สำคัญที่สุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งควรดำเนินการร่วมกับบุคลากรหลักที่ได้รับมอบหมายในรูปของ คณะกรรมการหรือคณะทำงาน ถ้าสถานศึกษามีกรรมการฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาในด้าน ต่าง ๆ อยู่แล้ว ก็ให้กรรมการเหล่านี้รับผิดชอบเป็นกรรมการประกันคุณภาพในด้านต่าง ๆ ได้เลย แล้ว

ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องจากทุกฝ่ายหรือทุกระดับที่ปฏิบัติงานตามปกติเข้าร่วม เพราะการประกันคุณภาพภายในเป้าหมายเพื่อปรับปรุงการทำงานปัจจุบันให้ดีขึ้น ผู้ดำเนินการจึงต้องเป็นผู้ที่คุ้นเคยกับงานที่ตนเองทำ ไม่ใช่มอบหมายให้คนที่ไม่เกี่ยวข้องกับการงานนั้น ๆ มาดำเนินการ

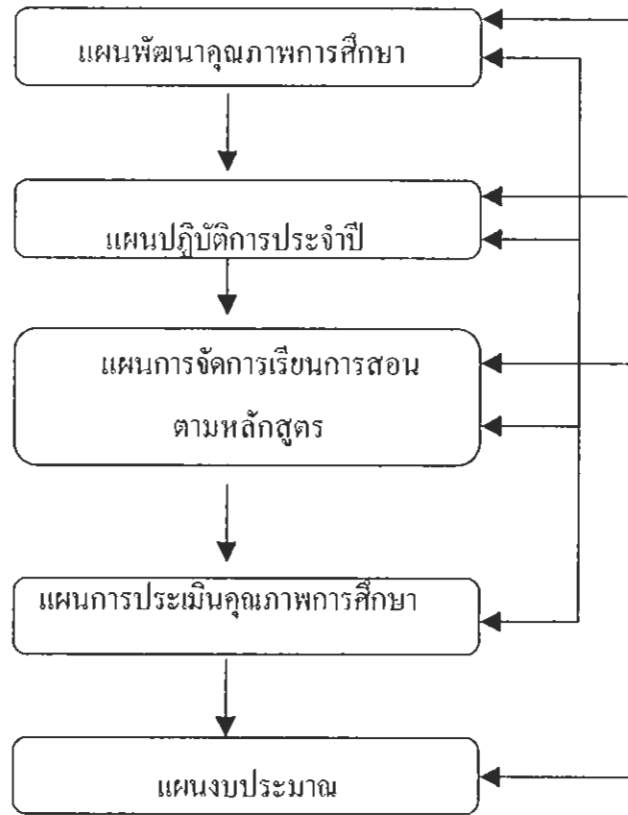
การตั้งคณะกรรมการ ควรพิจารณาตามแผนภูมิโครงสร้างการบริหาร ฝ่ายที่รับผิดชอบงานใดควรอยู่ในคณะกรรมการที่รับผิดชอบการพัฒนาและการประเมินคุณภาพที่เกี่ยวข้องกับการงานนั้น การมีคณะกรรมการตามโครงสร้างการบริหาร และให้บุคลากรรับผิดชอบในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการมีคณะกรรมการตามโครงสร้างการบริหาร และให้บุคลากรรับผิดชอบในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการงานในภารกิจของตนเอง จะทำให้ระบบการประกันคุณภาพภายในหล่อหลอมเข้ากับการทำงานตามภารกิจของบุคลากร ซึ่งจะก่อให้เกิดประสิทธิภาพและมีความเชื่อมโยงกันในการพัฒนาคุณภาพด้านต่าง ๆ

2. การดำเนินการประกันคุณภาพภายใน

การดำเนินการประกันคุณภาพภายใน ตามที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ กำหนดไว้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2543 : 17-18) ประกอบด้วย ขั้นตอนหลัก 4 ขั้นตอน คือ การวางแผน การปฏิบัติตามแผน การตรวจสอบประเมินผล และการพัฒนาปรับปรุง ซึ่งทุกฝ่ายจะต้องดำเนินการร่วมกันในทุกขั้นตอน โดยมีรายละเอียดแต่ละขั้นตอนดังนี้

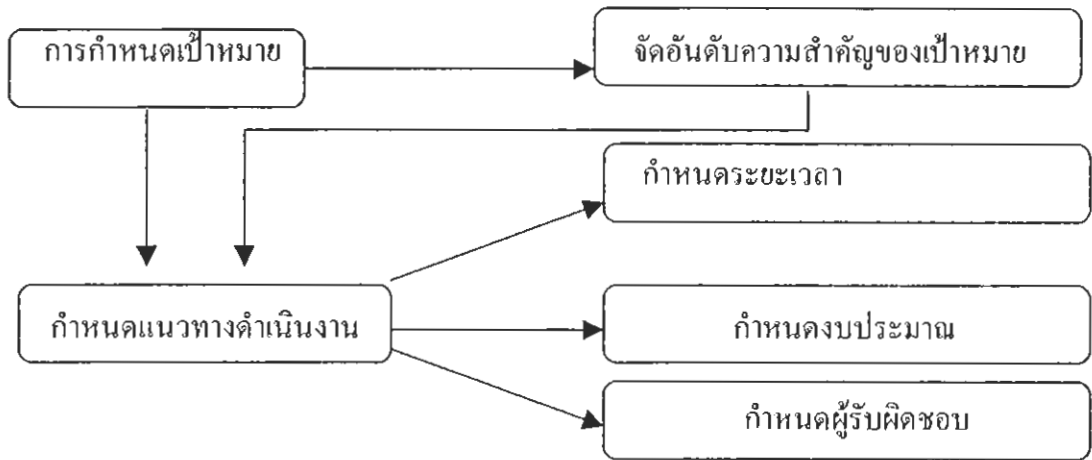
2.1 การวางแผน

การวางแผนเป็นการเตรียมการไว้ล่วงหน้าเพื่อจะทำงานให้สำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ ในการวางแผนจะต้องมีการกำหนดเป้าหมาย แนวทางการดำเนินงานผู้รับผิดชอบงาน ระยะเวลา และทรัพยากรที่จะต้องใช้ เพื่อทำงานให้บรรลุตามเป้าหมายที่ต้องการ เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพ สถานศึกษาควรมีการจัดทำแผนต่าง ๆ คือ แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา แผนปฏิบัติการประจำปี แผนการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรและสอดคล้องกับเป้าหมายของสถานศึกษา แผนงบประมาณทั้งรายรับและรายจ่ายของสถานศึกษา ซึ่งแผนต่าง ๆ มีความเชื่อมโยงกันดังที่แสดงไว้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2543 : 18)

ภาพประกอบ 5 ความสัมพันธ์เชื่อมโยงของแผนต่างๆ

ขั้นตอนการวางแผนในการวางแผนใด ๆ ก็ตามจะมีขั้นตอนการวางแผนที่สำคัญ คือ การกำหนดเป้าหมาย การจัดอันดับความสำคัญของเป้าหมาย การกำหนดแนวทางการดำเนินงาน การกำหนดระยะเวลาดำเนินการ การกำหนดผู้รับผิดชอบหรือผู้ดำเนินการ และการกำหนดงบประมาณที่จะใช้ ดังรายละเอียดต่อไปนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2543 : 19)

ภาพประกอบ 6 ขั้นตอนการวางแผน

2.2 การกำหนดเป้าหมาย

การวางแผนควรจะเริ่มจากการกำหนดเป้าหมาย ที่แสดงถึงคุณลักษณะหรือคุณภาพที่ต้องการให้เกิดขึ้นในสถานศึกษา ซึ่งควรระบุให้ชัดเจนในธรรมนูญสถานศึกษา และใช้เป็นหลักหรือทิศทางในการดำเนินงานของสถานศึกษา ซึ่งควรครอบคลุมคุณลักษณะหรือคุณสมบัติของผู้เรียน ที่พึงประสงค์ การบริหารจัดการ หลักสูตรและการเรียนการสอน ทรัพยากร สภาพแวดล้อม การประเมินผล การกำกับตรวจสอบ และการรายงาน การกำหนดเป้าหมาย มีวิธีการ ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543 : 20-21)

2.2.1 ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลก่อนการวางแผนข้อมูลต่างๆที่ควรศึกษาวิเคราะห์ คือ เป้าหมายหรือมาตรฐานการศึกษาหลักที่เป็นความต้องการมีส่วนร่วมของสังคมและประเทศชาติ สภาพเศรษฐกิจ-สังคมของท้องถิ่นและชุมชน ทั้งในด้านสภาพทั่วไป ปัญหาความต้องการและแนวโน้มการพัฒนา ข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษาที่แสดงภาพของสถานศึกษาตาม ความเป็นจริง

2.2.2 วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อกำหนดเป้าหมายของสถานศึกษา

2.2.3 การจัดอันดับความสำคัญของเป้าหมาย

การจัดอันดับความสำคัญของเป้าหมายจะช่วยให้การวางแผนมีประสิทธิภาพมากขึ้น เพราะสถานศึกษาจะได้ทราบว่าเป้าหมายต่าง ๆ ที่ต้องการนั้น เป้าหมายใดสำคัญมากน้อย

กว่ากันเพียงใด เพื่อกำหนดกิจกรรม บุคลากร ทรัพยากร และช่วงระยะเวลาที่จะดำเนินการในการพัฒนาเป้าหมายนั้น ๆ ให้เหมาะสม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2543 : 22-28)

2.3 การกำหนดแนวทางการดำเนินงานหรือวิธีปฏิบัติงาน

การกำหนดแนวทางหรือวิธีปฏิบัติงาน คือ การนำเป้าหมายที่มีลักษณะเป็นความคิดเชิงนามธรรม มาทำให้เป็นรูปธรรมในทางปฏิบัติ โดยคิดโครงการหรือกิจกรรมที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการ รวมทั้งกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จหรือตัวบ่งชี้ให้มีความชัดเจนด้วย

2.4 การกำหนดระยะเวลา

ในการทำแผนควรมีการกำหนดระยะเวลาที่เหมาะสม สำหรับการดำเนินงานของโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ในแผนด้วย การกำหนดระยะเวลาจะช่วยการทำงานมีประสิทธิภาพ เพราะผู้ปฏิบัติจะได้ทราบว่างานใดควรจะต้องดำเนินการให้เมื่อไร ต้องเร่งดำเนินการก่อน หรืออาจรอได้ และยังเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารหรือผู้ที่ทำหน้าที่กำกับดูแล จะได้ติดตามงานได้ว่ามีความก้าวหน้าตามแผนเพียงใด

2.5 การกำหนดงบประมาณ

ควรคิดงบประมาณที่จะต้องใช้ในการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ รวมทั้งค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่จำเป็นในการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ตามแผนอย่างรอบคอบและให้เป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนมากที่สุด โดยคำนึงถึงความพอเพียงและความเหมาะสมระหว่างรายรับ-รายจ่าย เพื่อให้สามารถดำเนินงานได้บรรลุตามเป้าหมาย โดยมีการใช้งบประมาณอย่างคุ้มค่า

2.6 การกำหนดผู้รับผิดชอบ

การกำหนดผู้รับผิดชอบที่เหมาะสมในการดำเนินการแต่ละขั้นตอน หรือในกิจกรรมและโครงการต่าง ๆ เป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้แผนดังกล่าว สามารถดำเนินการบรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงควรกำหนดไว้ในแผนให้ชัดเจนว่าเรื่องใดจะเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของใครบ้าง

3. การปฏิบัติตามแผน

เมื่อสถานศึกษาได้วางแผนการปฏิบัติงานเสร็จเรียบร้อยแล้วบุคลากรก็ร่วมกันดำเนินการตามแผนที่จัดทำไว้โดยในระหว่างดำเนินการดำเนินงานผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรทำงานอย่างมีความสุข (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2543 : 28-17)

ดังนี้

3.1 จัดสิ่งอำนวยความสะดวก สนับสนุนทรัพยากรเพื่อให้การปฏิบัติงาน เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

3.2 กำกับ ติดตาม (Monitoring) ทั้งระดับรายบุคคล รายกลุ่ม รายหมวด/ฝ่าย เพื่อกระตุ้นและส่งเสริมให้มีการดำเนินงานตามแผนให้การนิเทศ

4. การตรวจสอบประเมินผล

การประเมินผล เป็นกลไกสำคัญที่จะกระตุ้นให้เกิดการพัฒนา เพราะจะทำให้ได้ข้อมูลย้อนกลับ ที่จะสะท้อนให้เห็นถึงการดำเนินงานที่ผ่านมาว่าบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้เพียงใด ต้องปรับปรุงแก้ไขในเรื่องใดบ้าง ผู้บริหารและครูที่เข้าใจระบบการประกันคุณภาพอย่างถูกต้อง จะตระหนักถึงความสำคัญของการประเมินผล ไม่กลัวการประเมินผล โดยเฉพาะการประเมินตนเอง ซึ่งเป็นการประเมินที่มุ่งเพื่อการพัฒนาไม่ใช่การตัดสินถูก-ผิด ไม่ใช่การประเมินเพื่อประเมิน และไม่ใช่เรื่องที่ยาก ไม่ต้องคิดเครื่องมือหรือแบบประเมินมากมาย แต่เป็นการประเมินในงานที่ทำอยู่เป็นประจำ โดยมีรายละเอียดในการดำเนินงาน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543 : 29-42) ดังนี้

4.1 การวางกรอบการประเมิน

คณะกรรมการควรประชุมร่วมกันกับผู้เกี่ยวข้องในการวางกรอบการประเมิน เพื่อกำหนดแนวทางในการประเมินว่า จะประเมินอะไร ใครเป็นผู้ประเมิน และมีรูปแบบในการประเมินเป็นอย่างไร

4.2 การจัดหา/จัดทำเครื่องมือ

คณะกรรมการควรประชุมร่วมกับผู้เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดเครื่องมือที่จะใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลว่า จะใช้เครื่องมือชนิดใด หลังจากนั้นก็จัดหา/จัดทำเครื่องมือ

4.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บข้อมูลนั้น หากข้อมูลใดมีอยู่แล้วในสถานศึกษาไม่ควรจัดเก็บใหม่ให้นำข้อมูลที่มียู่แล้วมาประมวลผล วิเคราะห์ แล้วนำไปใช้ได้เลย เช่น คะแนนสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก็ใช้ผลการสอบปลายภาคเรียนซึ่งจะช่วยลดภาระงานได้

4.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลของสถานศึกษานั้น ผู้รับผิดชอบควรร่วมกันพิจารณากรอบการวิเคราะห์ว่าข้อมูลแต่ละประเด็นจะวิเคราะห์ในระดับใด ระดับบุคคล ระดับห้องเรียนหรือระดับภาพรวมของสถานศึกษา ใครเป็นผู้วิเคราะห์ วิเคราะห์ในช่วงเวลาใดเพื่อจะได้นำผลมาใช้

4.5 การแปลความหมาย

ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์จะนำมาใช้ประโยชน์ได้ก็ต่อเมื่อสถานศึกษา ได้แปลความหมายของข้อมูล โดยมีการเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด

4.6 การตรวจสอบ/ปรับปรุงคุณภาพการประเมิน

เมื่อสถานศึกษาได้ดำเนินการประเมินตามแผนที่กำหนดไว้แล้ว ก็จะต้องมีการตรวจสอบกระบวนการและผลการประเมินว่า มีความเหมาะสม ถูกต้องและน่าเชื่อถือเพียงใด ซึ่ง ผู้เกี่ยวข้องควรมีการประชุมร่วมกันเป็นระยะๆ โดยผู้บริหารควรมีการติดตามตรวจสอบในระหว่างการนิเทศ และประชุมร่วมกับคณะกรรมการเพื่อให้คำปรึกษาแนะนำในการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการประเมินคุณภาพให้มีประสิทธิภาพ มีความถูกต้องและเชื่อถือได้

2.8 การนำผลการประเมินมาปรับปรุงงาน

เมื่อบุคลากรแต่ละคน แต่ละฝ่ายมีการประเมินผลเสร็จเรียบร้อยแล้ว ก็ส่งผลให้กับคณะกรรมการที่รับผิดชอบซึ่งจะต้องรวบรวมผลการประเมินมาวิเคราะห์ สังเคราะห์แปลผลในภาพรวมทั้งหมดแล้วนำเสนอผลการประเมินต่อผู้เกี่ยวข้องเพื่อนำผลไปใช้ในการพัฒนาของตนเองต่อไป (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543 : 44-17) ดังนี้

4.7.1 การปรับปรุงการปฏิบัติงานของผู้บริหารและบุคลากร ผู้บริหารและบุคลากรสามารถนำผลการประเมินไปใช้ปรับปรุงการทำงานของตนเองและปรับปรุงแผนการดำเนินงานได้เสีย

4.7.2 การวางแผนในระยะต่อไป การนำผลการประเมินไปใช้จัดทำแผนในภาคเรียนหรือปีการศึกษาต่อไปควรมีการวิเคราะห์จุดเด่น และจุดที่ต้องปรับปรุงของสถานศึกษา หาสาเหตุของปัญหาและแนวทางแก้ไขเพื่อนำไปพัฒนาปรับปรุงการจัดการศึกษาของสถานศึกษาต่อไป

4.7.3 การจัดทำข้อมูลสารสนเทศถ้าสถานศึกษานำผลที่ได้จากการประเมินมาพัฒนาเป็นข้อมูลสารสนเทศที่สามารถใช้ได้สะดวก รวดเร็ว และเป็นปัจจัย ก็จะเป็นประโยชน์ในการบริหารงานและประกอบการตัดสินใจในเรื่องต่างๆรวมทั้งเมื่อหน่วยงานภายนอกเข้ามาประเมินสถานศึกษาก็พร้อมที่จะนำเสนอข้อมูลและสารสนเทศที่ผู้ประเมินต้องการได้ง่ายขึ้นในทุก ๆ ด้าน

5. การจัดทำรายงานประเมินตนเองหรือรายงานประจำปี

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้กล่าวถึง การจัดทำรายงานประเมินตนเองหรือรายงานประจำปี (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543 : 48-49) ว่า

เมื่อสถานศึกษาได้ดำเนินการตามแผน และมีการประเมินผลภายในเสร็จเรียบร้อยแล้ว ในช่วงปลายปีการศึกษาจะต้องจัดทำรายการการประเมินตนเองหรือรายงานประจำปีเพื่อเผยแพร่ให้ผู้เกี่ยวข้อง ทุกกลุ่มได้รับทราบไม่ว่าจะเป็นบุคลากรภายในสถานศึกษา ผู้ปกครอง หรือชุมชน หน่วยงานต้นสังกัด และผู้ประเมินภายนอก เพื่อแสดงความรับผิดชอบในการจัดการศึกษา และพร้อมที่จะรับการประเมินจากภายนอก โดยดำเนินการ ดังนี้

5.1 รวบรวมผลการดำเนินงานและผลการประเมิน

5.2 วิเคราะห์และสังเคราะห์จำแนกตามมาตรฐานการศึกษา

5.3 เขียนรายงาน

เนื้อหาสาระที่นำเสนอในรายงานการประเมินตนเองหรือรายงานประจำปีควรมี ดังนี้

1. ข้อมูลสภาพทั่วไปของสถานศึกษา
2. วิสัยทัศน์ เป้าหมาย หรือมาตรฐาน และแผนงานของสถานศึกษา
3. ผลการประเมินตามมาตรฐานและตัวบ่งชี้
4. สรุปผลการประเมินของมาตรฐานแต่ละด้าน คือ ด้านผู้เรียน ด้านกระบวนการ และด้านปัจจัย

5. ภาคผนวก อาจมีการรายงานเกี่ยวกับวิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผล

1.9 บทบาทของผู้เกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพภายใน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2543 : 50 - 51) ได้กล่าวถึง บทบาทของผู้เกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพภายในว่า เนื่องจากการประกันคุณภาพภายในมีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ให้เป็นที่ยอมรับของพ่อแม่ ผู้ปกครอง ชุมชน และสังคม ในขณะที่เดียวกันสถานศึกษาที่มีคุณภาพ ก็จะทำให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ซึ่งจะเป็ประโยชน์ต่อผู้เรียน พ่อแม่ ผู้ปกครอง ชุมชน และสังคม ด้วยเหตุนี้การประกันคุณภาพภายใน จึงเป็นเรื่องที่ได้รับประโยชน์และผู้เกี่ยวข้อง ควรเข้ามา มีบทบาทร่วมกัน ดังนี้

1. ผู้บริหาร มีบทบาทในการบริหาร จัดการ ส่งเสริม สนับสนุน อำนวยความสะดวกให้คำปรึกษา แนะนำ ดูแลให้มีการประกันคุณภาพภายในที่ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วม โดยผู้บริหารควรเป็นแกนนำในการจัดทำแผน รวมทั้งกำกับติดตามให้มีการดำเนินงานตามแผน และนำผลจากการประเมินตนเองมาใช้ในการปรับปรุงสถานศึกษา และการรายงานผลให้สาธารณชนรับทราบ

2. ครูและบุคลากรในสถานศึกษา มีบทบาทร่วมกับผู้เกี่ยวข้องในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในทุกชั้นตอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการประเมินตนเองในการจัดการเรียนการสอน และการทำงานที่มีการวางแผนและเป้าหมายที่ชัดเจน สอดคล้องกับแผนพัฒนาสถานศึกษา จุติมุ่งหมาย หลักการ หรือมาตรฐานการศึกษา ที่เน้นคุณภาพของผู้เรียนเป็นสำคัญ

3. กรรมการสถานศึกษา มีบทบาทในการกำกับ ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาและการประกันคุณภาพของผู้บริหารและครู ตามหน้าที่ที่กำหนดในมาตรา 40 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

4. ผู้เรียน พ่อแม่ ผู้ปกครอง มีบทบาทในการให้ข้อคิดเห็น ให้ข้อมูลเกี่ยวกับผู้เรียนและให้ข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษา รวมทั้งคอยติดตามผลการประเมินตนเองของสถานศึกษา และมีส่วนร่วมในการนำผลการประเมินไปพัฒนาปรับปรุงผู้เรียนที่บ้าน

5. ชุมชน มีบทบาทโดยมีส่วนร่วมคิด/ร่วมทำ ร่วมให้และใช้ข้อมูล เพื่อการกำหนดเป้าหมาย จัดทำแผนพัฒนา ตรวจสอบ ประเมินผล และปรับปรุงสถานศึกษา

6. เขตพื้นที่ และหน่วยงานที่กำกับดูแล มีบทบาทในการให้ความช่วยเหลือทางด้านวิชาการ และการสนับสนุนทรัพยากร รวมทั้งกำกับติดตามให้สถานศึกษาพัฒนาคุณภาพให้เป็นไปตามแผนพัฒนาสถานศึกษา และมาตรฐานการศึกษา

7. สื่อมวลชน มีบทบาทในการประชาสัมพันธ์ สนับสนุนการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา และเผยแพร่ข้อมูลในเชิงสร้างสรรค์

1.10 ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

กรมวิชาการ (กรมวิชาการ, 2543 : 17) ได้กล่าวถึง ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาว่าเป็นกลไกขับเคลื่อนให้สถานศึกษาพัฒนาไปข้างหน้าอย่างต่อเนื่อง บนหลักการมีส่วนร่วมของชุมชน และการพัฒนาการระดมรับผิชอบการจัดการศึกษาที่สถานศึกษาจะต้องดำเนินการบริหารจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบต่อเนื่อง อันนำไปสู่การเสริมสร้างศักยภาพ ในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาให้สังคมมั่นใจว่า ผู้เรียนทุกคนมีความรู้ความสามารถ บุคลิกลักษณะ และคุณสมบัติตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างแท้จริง

ระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษาก็คืองานที่สถานศึกษาปฏิบัติอยู่นำมาจัดให้เป็นระบบที่ชัดเจน เพื่อให้เกิดการปฏิบัติงานที่ได้มาตรฐาน เชื่อถือได้ สม่าเสมอและต่อ

เนื่อง สร้างความมั่นใจต่อสังคมได้ว่าสถานศึกษามีศักยภาพในการจัดการศึกษา รายงานต่อ
สาธารณชน ได้ว่าผู้เรียนทุกคนของสถานศึกษาได้รับการเรียนรู้หรือไม่ เพียงใด ใช้วิธีการใดในการ
พัฒนาผู้เรียนและทราบได้อย่างไรว่าผู้เรียนทุกคนเกิดการเรียนรู้ตลอดจนต้องมีการเปลี่ยนแปลง
อะไรอีกบ้าง เพื่อให้ผู้เรียนทุกคนมีผลสัมฤทธิ์ที่สูงขึ้น สามารถบรรลุผลตามมาตรฐานที่สถานศึกษา
กำหนดให้สูงขึ้นตามศักยภาพของผู้เรียนเช่นกัน ฉะนั้นการประกันคุณภาพการศึกษาก็จะต้อง
ประกันให้สิ่งที่สถานศึกษาดำเนินการ ระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาประกอบ
ด้วยภาระงานสำคัญที่มีใช้สิ่งแปลกใหม่ แต่กลับเป็นการจัดการที่จะสร้างความเข้มแข็งให้
สถานศึกษา (กรมวิชาการ. 2543 : 18 - 19) ได้แก่

1. สถานศึกษาทบทวนการจัดระบบบริหารว่า สามารถรองรับการดำเนินงานตาม
พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติหรือไม่ จะต้องมีการปรับเปลี่ยนองค์กรอย่างไรให้เหมาะสมขึ้น
2. การจัดระบบสารสนเทศ เน้นให้เกิดการบันทึก การเก็บและวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็น
ระบบที่สมบูรณ์ ครอบคลุม ตรวจสอบได้ นำมาใช้ในการตัดสินใจเชิงนโยบายได้ ข้อมูลเหล่านี้จะ
แสดงถึงคุณภาพการปฏิบัติงานของครูผู้สอน และบุคลากรทุกฝ่าย ตลอดจนผลการปฏิบัติของ
ผู้เรียนทั้งเป็นรายบุคคล รายกลุ่ม ระดับชั้น ระดับกลุ่มวิชา ข้อมูลภาพรวมของสถานศึกษาที่สามารถ
บอกจุดเด่น จุดอ่อน สภาพปัญหาที่ต้องปรับแก้ไข 41
3. การจัดทำมาตรฐานการศึกษาระดับสถานศึกษา โดยที่การจัดการศึกษาของ
สถานศึกษาจะต้องพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุตามมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งถือเป็น
ข้อกำหนดที่สถานศึกษาต้องดำเนินการ
4. ในขณะที่เดียวกันสถานศึกษาจะต้องสนองตามความต้องการของท้องถิ่นด้วย ฉะนั้นจึง
จำเป็นที่สถานศึกษาและชุมชนต้องร่วมกันกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาเพื่อเป็น
เป้าหมายการพัฒนาผู้เรียนของตน การจัดทำแผนพัฒนาวิสัยทัศน์การศึกษา เป็นหัวใจของการดำเนิน
งานพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา แผนนี้จะฉายภาพรวมของการดำเนินงานหรือธุรกิจทั้งหมดของ
สถานศึกษาดำรงช่วงระยะเวลาที่สถานศึกษากำหนด เช่น 1 ปี 2 ปี หรือ 3 ปี แผนนี้จะประกอบด้วย
ทิศทางและเป้าหมายของสถานศึกษาในระยะยาวและระยะสั้น วิธีการที่นำมาใช้ในการจัดการเรียน
การสอน การวัดผลประเมินผล แผนการพัฒนาวิชาชีพครู บุคลากร แผนการช่วยเหลือผู้เรียน และ
อื่น ๆ ที่กำหนดขึ้นเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุผลตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาตลอดจน
แผนปฏิบัติงานประจำปี งบประมาณ กรอบเวลาและผู้รับผิดชอบการจัดทำแผนนี้จะต้องรอบคอบ
และมองปัญหาทั้งระบบอย่างรอบด้านทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการจัดทำ รับรู้ เข้าใจ ยอมรับ

เพื่อนำไปปฏิบัติมุ่งสู่เป้าหมายเดียวกันในทิศทางที่ยอมรับร่วมกันทั่วทั้งสถานศึกษา แผนนี้จึงไม่เน้น แต่เป็นแผนที่ถูกนำมาใช้ทุกวัน ทบทวนผลการปฏิบัติเมื่อสิ้นภาคเรียน และปรับแก้ไขทุกปี การศึกษา เพื่อยกระดับคุณภาพของสถานศึกษาให้สูงขึ้นทุกส่วนของวงจรการพัฒนา

5. แผนนี้จึงมิใช่จัดทำขึ้นเพียงเพื่อของบประมาณ แต่เป็นหัวใจการพัฒนาของสถานศึกษาผลักดันให้เกิดการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาแห่งนั้นอย่างต่อเนื่อง การปฏิบัติตามแผนพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา จะต้องมีการดำเนินงานตามที่กำหนดในแผนอย่างจริงจังโดยทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ดังนั้น ในขั้นตอนนี้จะต้องมี การกำกับ ติดตาม นิเทศอย่างต่อเนื่อง บันทึกผลการปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ ถูกต้องสมบูรณ์

6. การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา เป็นหัวใจของการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษา มีจุดมุ่งหมายเพื่อตรวจสอบและทบทวนประสิทธิภาพการดำเนินงานว่าวิธีการต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ในแผนมีการนำมาปฏิบัติเมื่อปฏิบัติแล้วบรรลุผลตามเป้าหมายภายในเวลาที่กำหนดหรือไม่เพราะเหตุใด จะต้องปรับเปลี่ยนอย่างไร เพื่อให้ดำเนินการได้บรรลุผลขอขบ่าการตรวจสอบและทบทวนเน้นทบทวนวิสัยทัศน์แผนพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา การเรียนการสอน ผลการเรียนรู้ ความก้าวหน้าและผลการเรียนของผู้เรียน การบริหารและจัดการ ไม่เน้นการสร้างเครื่องมือแต่เน้นการประเมินเพื่อร่วมพัฒนา

7. การประเมินคุณภาพการศึกษา เป็นการที่สถานศึกษาจัดให้ผู้เรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ได้รับการประเมินผลสัมฤทธิ์ในวิชาแกนหลักและคุณลักษณะสำคัญ ด้วยเครื่องมือมาตรฐาน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเทียบเคียงกับเกณฑ์มาตรฐานกลางและยกระดับคุณภาพของสถานศึกษา

8. การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี เป็นการแสดงภาระความรับผิดชอบของสถานศึกษา โดยรายงานความก้าวหน้าผลการปฏิบัติ ผลการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาตามแผนพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาให้บิดา มารดา ผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบ

9. การผูกงระบบประกันคุณภาพอย่างต่อเนื่อง การกึ่งข้างต้นเป็นกระบวนการที่เอื้อต่อการผลักดันให้พัฒนาอย่างต่อเนื่อง

แต่ทั้งนี้สิ่งสนับสนุนภารกิจทั้งปวงของสถานศึกษา ซึ่งทำทาทความเป็นผู้นำของผู้บริหารในการร้อยความรู้สึกลงและนำมาให้เป็นการพัฒนาที่อยู่ในระบบบริหารจัดการปกติของสถานศึกษา เพราะทุกขั้นตอนของการดำเนินงาน เกี่ยวข้องกันทั่วสถานศึกษา การประกันคุณภาพการศึกษา

ภายในสถานศึกษาจึงเป็นเรื่องที่สถานศึกษาทำมาแล้วทั้งสิ้น เพียงแต่มาปรับใช้ใหม่ให้ชัดเจน โปร่งใสและตรวจสอบได้ (กรมวิชาการ, 2543 : 20 - 22)

ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา เป็นระบบที่สถานศึกษาร่วมมือ กับชุมชนและหน่วยที่เกี่ยวข้อง ภายใต้การกำกับดูแลและสนับสนุนส่งเสริมของหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อสร้างความมั่นใจที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักวิชา ข้อมูลหลักฐานที่ตรวจสอบได้และการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องว่าผู้เรียนทุกคนจะได้รับบริการด้านการศึกษาที่มีคุณภาพจาก สถานศึกษาเพื่อพัฒนาความรู้ ความสามารถและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามที่กำหนดไว้ใน มาตรฐานหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนั้นกระทรวงศึกษาธิการจึงกำหนดระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ระดับการศึกษา ขั้นพื้นฐาน, 2544) ไว้ดังนี้

ให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน สถานศึกษา เพื่อสร้างความมั่นใจแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องว่าผู้เรียนทุกคนจะได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพจาก สถานศึกษา เพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตามมาตรฐานการศึกษา ที่กำหนดไว้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างเต็มตามศักยภาพ

ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา เป็นส่วนหนึ่งของการบริหาร การศึกษา ซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ประกอบด้วย

1. การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ
2. การพัฒนามาตรฐานการศึกษา
3. การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา
4. การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา
5. การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา
6. การประเมินคุณภาพการศึกษา
7. การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี
8. การผดุงระบบการประกันคุณภาพการศึกษา

การดำเนินการตามวรรคสอง ให้สถานศึกษาชี้ดหลักการมีส่วนร่วมของชุมชนและ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยการส่งเสริม สนับสนุน และกำกับดูแลของหน่วยงานต้นสังกัด

1.11 แนวการจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

การประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาจะต้องมีร่องรอยหลักฐานที่สามารถตรวจสอบได้ สถานศึกษาจึงควรกำหนดวิธีการดำเนินงานและการประสานงานที่มีประสิทธิภาพต่อไปนี้ (กรมวิชาการ, 2543 : 29)

1. สร้างบุคลากรทั้งสถานศึกษาให้เป็นผู้รู้เข้าใจ และสามารถปฏิบัติงานตามระบบคุณภาพได้คุณภาพการศึกษาเป็นสิ่งที่ต้องมีการจัดการอย่างเป็นระบบนับตั้งแต่การออกแบบหลักสูตร การจัดการปัจจัยนำเข้า การบริหารเพื่อให้บรรลุ การติดตาม ปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง จึงจำเป็นต้องมีการฝึกอบรมให้ความรู้ในเรื่องต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาดลอดจนสร้างจิตสำนึก เพื่อสร้างวัฒนธรรมการทำงานให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ

2. ปรับแต่งวิสัยทัศน์ของสถานศึกษาหรือกำหนดใหม่ วิสัยทัศน์ เป็นสภาพที่พึงปรารถนาในอนาคตที่สถานศึกษาและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง กับ ผลสำเร็จของผู้เรียนในชุมชนนั้น ๆ กำหนดขึ้นเพื่อเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสิ่งที่คาดหวังไว้ให้สำเร็จ การมีวิสัยทัศน์ของสถานศึกษาจะทำให้สถานศึกษามีความเป็นเอกภาพ เป็นแกนสำหรับวิธีการดำเนินงานในทิศทางเดียวกัน เพื่อมุ่งสู่วิสัยทัศน์ วิสัยทัศน์จะต้องมีการปรับแต่ง หรือกำหนดใหม่ให้สอดคล้องกับความปรารถนาของชุมชน และให้ทันสมัยเสมอ

3. การจัดทำข้อมูลสารสนเทศคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

การจัดทำสารสนเทศเป็นการสร้างระบบการจัดการข้อมูลคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาที่สามารถใช้ตัดสินใจ วางแผน พัฒนาคุณภาพสถานศึกษาทั้งในระดับห้องเรียน เป็นรายบุคคล ระดับชั้น/กลุ่มวิชา และระดับสถานศึกษา ซึ่งแสดงคุณภาพโดยรวมของสถานศึกษา ซึ่งตามสภาพปัจจุบันสถานศึกษาแทบทุกแห่งมีข้อมูลพื้นฐานของชุมชน ผู้เรียนและบุคลากรอยู่แล้ว ควรได้นำมาวิเคราะห์และแปลผลให้มีความหมายเพื่อนำมาใช้ ในการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา ได้แก่ การกำหนดวิสัยทัศน์ภารกิจ และเป้าหมาย รวมทั้งมีการนำเสนอข้อมูลในรูปแบบที่เข้าใจง่าย และจัดระบบให้เป็นหมวดหมู่ ซึ่งจะแสดงคุณภาพของสถานศึกษาที่เป็นปัจจุบัน (กรมวิชาการ, 2543 : 30 - 33)

4. พัฒนามาตรฐานการศึกษา ระดับสถานศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการกำหนดมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อเป็นเป้าหมายการพัฒนาเยาวชนของชาติ การประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

จะต้องสร้างความมั่นใจแก่สังคมว่า สถานศึกษามีศักยภาพในการพัฒนาผู้เรียนทุกคนให้บรรลุผลสำเร็จตามมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน (กรมวิชาการ. 2543 : 29) ดังนี้

มาตรฐานหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นมาตรฐานด้านผลผลิตเป็นผลการเรียนรู้ของหลักสูตรในระดับกว้างที่สัมพันธ์เชื่อมโยงกับทุกกลุ่มวิชาที่ต้องการให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียนเมื่อจบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริม กำกับ ดูแล ตรวจสอบ ประเมินผล และการประกันคุณภาพทางการศึกษาของสถานศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

มาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มวิชา เป็นผลการเรียนรู้ทั่วไปของแต่ละกลุ่มวิชาที่ต้องการให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียนหลังจากที่ได้ผ่านกระบวนการเรียนรู้กลุ่มวิชานั้น ครบ 12 ปี เพื่อเป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด รวมทั้งเป็นแนวทางในการกำกับ ตรวจสอบ และประเมินคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น เป็นผลการเรียนรู้ที่ต้องการให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียนในทุกช่วงชั้น 3 ปี ของแต่ละมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มวิชา เพื่อเป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนในแต่ละช่วงชั้น รวมทั้งเป็นแนวทางในการกำกับ ตรวจสอบ และประเมินคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา และเป็นหลักในการเทียบโอนความรู้ และประสบการณ์จากการศึกษาในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย

มาตรฐานการเรียนรู้รายปี/รายภาค เป็นผลการเรียนรู้รายปี/รายภาค เพื่อใช้เป็นหลักในการตรวจสอบพัฒนาการของผู้เรียนในด้านความรู้ทักษะ/กระบวนการ คุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ในแต่ละปี/ภาค

5. จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา

การวางแผนเพื่อพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาเป็นกระบวนการที่มีขั้นตอนเป็นระบบเพื่อที่จะสร้างหรือปรับแต่งวิสัยทัศน์ จัดลำดับความสำคัญของภารกิจ กำหนดรูปแบบและวิธีการจัดระบบองค์กร และการบริหารสถานศึกษา ขั้นตอนการจัดทำแผนจะเป็นโอกาสที่ดีที่ผู้บริหาร บุคลากรในสถานศึกษา ขั้นตอนการจัดทำแผนจะเป็น โอกาสที่ดีที่ผู้บริหาร บุคลากรในสถานศึกษา ผู้ปกครอง นักเรียน และบุคคลในชุมชนจะได้ร่วมกันศึกษาวิเคราะห์สภาพและการดำเนินการของสถานศึกษา องค์ประกอบที่สำคัญของการจัดทำแผนปรับปรุงคุณภาพสถานศึกษามีดังต่อไปนี้ (กรมวิชาการ. 2543 : 37 - 38)

5.1 การประเมินเพื่อสำรวจสภาพปัญหาและความจำเป็นอย่างรอบด้าน

5.2 การปรับเป้าหมายและทิศทางการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาในกรอบหลักสูตร

5.3 การพัฒนาหรือเลือกใช้รูปแบบวิธี หรือนวัตกรรมการเรียนการสอนที่ตอบสนองสภาพปัญหา และความจำเป็นสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาและเปิดโอกาสให้ ผู้เรียนทุกคนได้เรียนรู้ และบุคลากรทุกฝ่ายมีส่วนร่วม

5.4 การจัดกระบวนการเรียนการสอน โดยครูที่มีความรู้ ความสามารถเหมาะสม

5.5 การพัฒนาความรู้ความสามารถทางวิชาชีพของครูผู้สอนและบุคลากร

5.6 ยุทธศาสตร์และวิธีการทำให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม

5.7 การพัฒนาระบบข้อมูลการประเมินมาตรฐาน

5.8 แผนการให้ความช่วยเหลือผู้เรียนที่มีปัญหาด้านผลสัมฤทธิ์

6. การจัดระบบบริหารจัดการคุณภาพสถานศึกษา

กรมวิชาการ (กรมวิชาการ. 2543 : 39) กล่าวว่า การจัดระบบบริหารจัดการคุณภาพสถานศึกษา เป็นการจัดระบบบริหารจัดการทรัพยากร และการปฏิบัติงานบนพื้นฐานของแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยเน้นการร่วมตัดสินใจของทุกฝ่ายทั้งครูผู้สอน ผู้บริหาร และชุมชน โดยคณะกรรมการสถานศึกษาและมีการแต่งตั้งคณะกรรมการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา เพื่อกำหนดแนวทางและวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา รวมทั้งแต่งตั้งคณะบุคคลทำหน้าที่ตรวจสอบ ทบทวน และรายงานคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

7. การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพสถานศึกษา

การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพสถานศึกษาประกอบด้วยกิจกรรมสำคัญ 2 กิจกรรม (กรมวิชาการ. 2543 : 40-41) คือ

7.1 การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษา

สถานศึกษาจัดให้มีการตรวจสอบและทบทวนประสิทธิภาพและประสิทธิผลของงานดำเนินงานอย่างเป็นระบบ โดยมีการกำหนดแผน กรอบภาระการตรวจสอบและทบทวนและคณะบุคคลเพื่อรับผิดชอบ ทั้งนี้ควรดำเนินการเมื่อสิ้นภาคเรียนแรกเพื่อนำผลมาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการปรับปรุงการปฏิบัติงาน การเปรียบเทียบกับการประเมินจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องภายนอก และเพื่อการจัดทำรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปีการศึกษา

7.2 การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาโดยเขตพื้นที่การศึกษาและผู้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เป็นการตรวจสอบและทบทวนโดยคณะกรรมการจากภายนอก ซึ่งประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญจากหน่วยงานต่าง ๆ เช่น ผู้แทนสถานศึกษาต่าง ๆ ในเขตพื้นที่การศึกษา และเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานการศึกษาระดับจังหวัดและเขตพื้นที่การศึกษาคณะกรรมการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพดังกล่าว จะต้องรายงานผลให้สถานศึกษาทราบ เพื่อนำผลไปพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาต่อไป

การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพสถานศึกษาดังกล่าว เป็นการดำเนินการเพื่อช่วยเหลือ สนับสนุน และดูแลส่งเสริม ให้การจัดการศึกษาของสถานศึกษาพัฒนาสู่มาตรฐานการศึกษา และให้ความเชื่อมั่นว่าการจัดการศึกษานั้นเป็นไปตามเป้าหมายและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

8. การประเมินคุณภาพการศึกษาระดับชาติ

กรมวิชาการ (กรมวิชาการ, 2543 : 43) กล่าวว่า การประเมินคุณภาพการศึกษาระดับชาติ เป็นการประเมินผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนในระดับชั้นที่เป็นตัวประกอบได้แก่ ประถมศึกษาปีที่ 3 และ 6 และมัธยมศึกษาปีที่ 3 และ 6 ในวิชาแกนโดยใช้แบบทดสอบมาตรฐาน การประเมินมาตรฐาน การศึกษาระดับชาติจะกระทำทุกปี ในวิชาและระดับชั้นที่เห็นว่ามีคามจำเป็นและเหมาะสม ส่วนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จะมีการประเมินด้วยแบบทดสอบความถนัดทางการเรียน หรือ SAT (Scholastic Aptitude Test) ทุกปี ดำเนินการโดยหน่วยงานส่วนกลางร่วมมือกับหน่วยงานต้นสังกัด และหน่วยงานระดับเขตพื้นที่การศึกษา

9. การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี

การพัฒนาคุณภาพการศึกษาซึ่งมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ สถานศึกษาจะต้องแสดงภาระ ความรับผิดชอบในการจัดการศึกษาให้แก่ บิดา มารดา ผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงานต้นสังกัด และ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบผลการปฏิบัติทุกสิ้นปีการศึกษา โดยแสดงถึงผลของความพยายามใน การพัฒนาคุณภาพการศึกษาในรอบปีอย่างรอบด้าน ได้แก่ ด้านหลักสูตรและการเรียนการสอน ด้านผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน ด้านการพัฒนาวิชาชีพ ด้านการจัดองค์กรและบริหารของสถานศึกษา และด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน ตลอดจนข้อเสนอแนะจากการตรวจสอบและ ทบทวนคุณภาพภายในและภายนอก และความมุ่งหวังที่สถานศึกษาจะดำเนินการพัฒนาต่อไป ข้อมูลเหล่านี้จะเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนพัฒนาคุณภาพในปีต่อไป และใช้เปรียบเทียบผล ข้ามปีเพื่อดูระดับและทิศทางการพัฒนาคุณภาพในระยะยาว ซึ่งเป็นการแสดงภาระความรับผิดชอบต่อ สาธารณชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (กรมวิชาการ, 2543 : 43-44)

10. การกำกับ ติดตาม ประเมิน และผลจูงระบบประกันคุณภาพ

การกำกับ ติดตาม ประเมิน และผลจูงระบบประกันคุณภาพ เป็นกลไกซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของระบบ มีหน้าที่หลักในการให้ข้อมูลย้อนกลับ เพื่อการส่งเสริมพัฒนา และประเมินประสิทธิภาพในการดำเนินงานของระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา โดยหน่วยงานสำคัญที่ทำหน้าที่กำกับ ติดตาม ประเมินและผลจูงระบบประกันคุณภาพ ได้แก่ สำนักผู้ตรวจราชการ กรมวิชาการและหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อให้งานการพัฒนาคุณภาพการศึกษาเป็นกระบวนการพัฒนาต่อเนื่อง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกระดับควรได้มีการศึกษาค้นคว้าเทคนิควิธีการที่จะส่งเสริมสนับสนุนให้ระบบประกันคุณภาพการศึกษามีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และสร้างความรู้สึกรักของบุคลากรทุกคนที่เกี่ยวข้องให้มุ่งมั่นพัฒนาสู่คุณภาพที่ดียิ่งขึ้น (กรมวิชาการ, 2543 : 46)

1.12 หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

1.12.1 ให้สถานศึกษาจัดทำโครงสร้างการบริหารจัดการที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

1.12.2 ให้สถานศึกษาแต่งตั้งคณะกรรมการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาให้มีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

1.12.2.1 กำหนดแนวทางและวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษากำกับ ติดตาม และให้ความเห็นชอบและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

1.12.2.2 เสนอสถานศึกษาแต่งตั้งคณะบุคคลทำหน้าที่ตรวจสอบ ทบทวน และรายงาน คุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

1.12.3 ให้สถานศึกษาจัดระบบสารสนเทศที่มีข้อมูลอย่างเพียงพอต่อการประกันคุณภาพ การศึกษาภายในสถานศึกษา

1.12.4 ให้สถานศึกษากำหนดมาตรฐานการศึกษาระดับสถานศึกษาที่ครอบคลุมสาระการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ และผลการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับสภาพผู้เรียน สถานศึกษา ห้องเรียน และสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.12.5 ให้สถานศึกษาจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา โดยคำนึงถึงหลักการและ ครอบคลุมในเรื่องต่อไปนี้

1.12.5.1 เป็นยุทธศาสตร์ที่ใช้ข้อมูลจากการวิเคราะห์สภาพ ปัญหา และ ความจำเป็นอย่างเป็นระบบและมีแนวปฏิบัติการประจำปีรองรับ

1.12.5.2 กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย และสภาพความสำเร็จของการพัฒนาไว้อย่างต่อเนื่องชัดเจน และเป็นรูปธรรม

1.12.5.3 กำหนดวิธีดำเนินงานที่มีหลักวิชา หรือผลการวิจัย หรือข้อมูลเชิงประจักษ์ที่อ้างอิงได้ให้ครอบคลุมการพัฒนาด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้การส่งเสริมการเรียนรู้ การวัดประเมินผล การพัฒนาบุคลากร และการบริหารจัดการ เพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่กำหนด

1.12.5.3 กำหนดแหล่งวิทยากรภายนอกที่ให้การสนับสนุนทางวิชาการ กำหนดบทบาทหน้าที่ให้บุคลากรของสถานศึกษาทุกคนรวมทั้งผู้เรียนรับผิดชอบและดำเนินงานตามที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.12.5.4 กำหนดบทบาทหน้าที่และแนวทางให้มีบิดา มารดา ผู้ปกครอง และบุคลากรใน ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

1.12.5.5 กำหนดการจัดงบประมาณและการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ

1.12.5.6 ให้สถานศึกษาดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา รวมทั้งมีการกำกับ ติดตามการดำเนินงานให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง และบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

1.12.5.7 ให้คณะบุคคลตามข้อ 2 (3) ดำเนินการตรวจสอบ ทบทวนและรายงาน การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

1.12.5.8 ให้สถานศึกษาจัดให้ผู้เรียนทุกคนในทุกระดับชั้นได้รับการประเมินผลสัมฤทธิ์ ในวิชาแกนหลัก และคุณลักษณะที่สำคัญด้วยเครื่องมือมาตรฐาน

1.12.5.9 ให้สถานศึกษาจัดทำรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี โดยระบุความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดในแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาพร้อมทั้งหลักฐานข้อมูลและผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ เสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และสาธารณชน

1.12.5.10 ให้หน่วยงานต้นสังกัดส่งเสริมสนับสนุนและร่วมดำเนินงานตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

1.12.5.2 กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย และสภาพความสำเร็จของการพัฒนาไว้อย่างต่อเนื่องชัดเจน และเป็นรูปธรรม

1.12.5.3 กำหนดวิธิดำเนินงานที่มีหลักวิชา หรือผลการวิจัย หรือข้อมูลเชิงประจักษ์ที่อ้างอิงได้ให้ครอบคลุมการพัฒนาด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้การส่งเสริมการเรียนรู้ การวัดประเมินผล การพัฒนาบุคลากร และการบริหารจัดการ เพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่กำหนด

1.12.5.3 กำหนดแหล่งวิทยากรภายนอกที่ให้การสนับสนุนทางวิชาการ กำหนดบทบาทหน้าที่ให้บุคลากรของสถานศึกษาทุกคนรวมทั้งผู้เรียนรับผิดชอบและดำเนินงานตามที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.12.5.4 กำหนดบทบาทหน้าที่และแนวทางให้บิดา มารดา ผู้ปกครอง และบุคลากรใน ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

1.12.5.5 กำหนดการจัดงบประมาณและการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ

1.12.5.6 ให้สถานศึกษาดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา รวมทั้งมีการกำกับ ติดตามการดำเนินงานให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง และบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

1.12.5.7 ให้คณะบุคคลตามข้อ 2 (3) ดำเนินการตรวจสอบ ทบทวนและรายงาน การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

1.12.5.8 ให้สถานศึกษาจัดให้ผู้เรียนทุกคนในทุกระดับชั้นได้รับการประเมินผลสัมฤทธิ์ ในวิชาแกนหลัก และคุณลักษณะที่สำคัญด้วยเครื่องมือมาตรฐาน

1.12.5.9 ให้สถานศึกษาจัดทำรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี โดยระบุความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดในแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาพร้อมทั้งหลักฐานข้อมูลและผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ เสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และสาธารณชน

1.12.5.10 ให้หน่วยงานต้นสังกัดส่งเสริมสนับสนุนและร่วมดำเนินงานตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

1.12.5.11 ให้นำหน่วยงานต้นสังกัดดำเนินการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพสถานศึกษาอย่างน้อยหนึ่งครั้งในทุกสามปีและรายงานผลให้สถานศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัดทราบ

1.12.5.12 ให้นำหน่วยงานต้นสังกัดศึกษา วิเคราะห์ วิจัย และเผยแพร่นวัตกรรมเกี่ยวกับรูปแบบวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาอย่าง ต่อเนื่อง

สรุป แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารระบบประกันคุณภาพภายในโรงเรียน

จากแนวคิดและความหมายของการบริหาร กระบวนการบริหาร การบริหารคุณภาพ วงจรเดมมิ่ง แนวคิดเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา แนวคิดและหลักการของการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา แนวการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา หลักการสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ขั้นตอนการดำเนินการประกันคุณภาพภายใน บทบาทของผู้เกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพภายใน ระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา แนวการจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาหลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ผู้วิจัยสรุปได้ว่า การบริหารระบบประกันคุณภาพภายในโรงเรียน หมายถึง การบริหารโรงเรียนที่เป็นระบบ ครบวงจร เพื่อสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้เกี่ยวข้องว่าผู้เรียนทุกคนจะได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพจาก โรงเรียนโดยมี 4 ขั้นตอน คือ (1) ขั้นการวางแผน ประกอบด้วย การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ การพัฒนามาตรฐานการศึกษา การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา (2) ขั้นการปฏิบัติตามแผน ประกอบด้วย การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา (3) ขั้นการตรวจสอบประเมินผล ประกอบด้วย การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา การประเมินคุณภาพการศึกษา (4) ขั้นการนำผลการประเมินมาปรับปรุงงาน ประกอบด้วย การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี การผุดงระบบการประกันคุณภาพการศึกษา

2. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับผู้บริหารโรงเรียน

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับวุฒิการศึกษาและประสบการณ์บริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนซึ่งส่งผลต่อการบริหารงานโรงเรียน ซึ่งได้มีผู้ศึกษาไว้ดังนี้

2.1 วุฒิการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน

วาสนา เดชอุดม (2528 : บทคัดย่อ) ศึกษาการบริหารงานโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสมุทรสาคร พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนที่มีวุฒิการศึกษาแตกต่างกัน ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนที่มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี และผู้บริหาร

โรงเรียนที่มีวุฒิการศึกษาตั้งแต่ปริญญาตรีขึ้นไป มีความสามารถในการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

อมร รักษาศักดิ์และโสรัจ สุจริตกุล (สมทรง มีชูจิตร์ 2544 : 77) กล่าวว่าเป็นที่ยอมรับกันว่าระบบความรู้ความสามารถเป็นปัจจัยสำคัญในการบริหารงานบุคคลให้เกิดประสิทธิภาพ

สมทรง มีชูจิตร์ (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับวิธีการตัดสินใจในการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ระดับการศึกษา การรับรู้เรื่องการบริหารงานบุคคล การรับรู้เกี่ยวกับข่าวสารการบริหารงานบุคคล มีความสัมพันธ์กับวิธีการตัดสินใจในการบริหารงานบุคคล

ปัญญา ประเสริฐศรี (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความพร้อมในการประเมินคุณภาพภายนอกรอบแรก ตามมาตรฐานการศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยใช้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหาร จำนวน 164 คน พบว่า (1) ผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีความพร้อมในการประเมินคุณภาพรอบแรกอยู่ในระดับมาก (2) เมื่อเปรียบเทียบตามตัวแปร (ตำแหน่ง วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ และขนาดโรงเรียน) พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาที่มีวุฒิการศึกษาแตกต่างกัน มีความพร้อมในการประเมินคุณภาพภายนอกรอบแรกคล้ายคลึงกันและรายด้านไม่แตกต่างกัน ยกเว้นมาตรฐานที่ 10 พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนที่มีวุฒิการศึกษาแตกต่างกัน มีความพร้อมแตกต่างกัน

งามเพ็ญ พันธุ์ดี (2545 : บทคัดย่อ) ศึกษาบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนตามมาตรฐานโรงเรียน พ.ศ. 2541 ของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเพชรบุรี พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาโท มีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมากกว่า ผู้บริหารโรงเรียนที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี

2.1 ประสบการณ์ของผู้บริหารโรงเรียน

วาสนา เดชอุดม (2528 : บทคัดย่อ) ศึกษาการบริหารงานโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสมุทรสาคร พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์ในการเป็นผู้บริหารแตกต่างกัน ได้แก่ มีประสบการณ์ในการเป็นผู้บริหารต่ำกว่า 10 ปี และมีประสบการณ์ในการเป็นผู้บริหารตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป มีความสามารถในการบริหารงานวิชาการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ธงชัย สันติวงษ์ (สมทรง มีชูจิตร์ 2544 : 77) กล่าวว่า การตัดสินใจในการบริหารงาน

ถ้าขาดความรู้และประสบการณ์จะทำให้การตัดสินใจเป็นไปในลักษณะของ การเดามากกว่าการใช้เหตุผล

จูไรรัตน์ สุตรง (2538 : บทคัดย่อ) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่สังกัดกรมสามัญศึกษา กรณีศึกษาโรงเรียนที่ได้รับรางวัลพระราชทานในกรุงเทพมหานคร พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานของผู้บริหารประกอบด้วย ประสบการณ์และระยะเวลาที่ดำรงตำแหน่งในโรงเรียน

สมบูรณ์ ชูสินธุ์ (2539 : บทคัดย่อ) ศึกษาการบริหารงานตามเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนมัธยมศึกษาของผู้บริหาร โรงเรียน สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 7 พบว่า ผู้บริหาร โรงเรียนที่มีประสบการณ์ในการดำรงตำแหน่งต่างกัน มีการบริหารงานโดยรวมทุกด้านไม่แตกต่างกัน ยกเว้นงานด้านวิชาการแตกต่างกัน

งามเพ็ญ พันธุ์ดี (2545 : บทคัดย่อ) ศึกษาบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน ตามมาตรฐานโรงเรียน พ.ศ. 2541 ของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเพชรบุรี พบว่า ผู้บริหาร โรงเรียนที่มีประสบการณ์ 5-10 ปี มีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมากกว่า ผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์น้อยกว่า 5 ปีและมากกว่า 10 ปี

เกสรี ไชยเผือก (2548 : บทคัดย่อ) ศึกษาการบริหารจัดการเพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการประเมินคุณภาพภายนอกรอบ 2 ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และเขต 2 พบว่าผู้บริหารและครูวิชาการที่มีเพศ ตำแหน่ง วุฒิการศึกษาและขนาดสถานศึกษาแตกต่างกัน มีการบริหารจัดการเพื่อเตรียมความพร้อมไม่แตกต่างกัน ส่วนผู้บริหารและครูวิชาการที่มีประสบการณ์แตกต่างกัน มีการบริหารจัดการเพื่อเตรียมความพร้อมในภาพรวมแตกต่างกันและรายด้านแตกต่างกัน

ปัญญา ประเสริฐศรี (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความพร้อมในการประเมินคุณภาพภายนอกรอบแรก ตามมาตรฐานการศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยใช้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหาร จำนวน 164 คน พบว่า 1) ผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยามีความพร้อมในการประเมินคุณภาพรอบแรกอยู่ในระดับมาก 2) เมื่อเปรียบเทียบตามตัวแปร พบว่า ผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษาที่มีประสบการณ์ในการบริหารงานแตกต่างกัน มี

ความพร้อมในการประเมินคุณภาพภายนอกรอบแรกโดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกัน ยกเว้นมาตรฐานด้านกระบวนการ พบว่า ไม่มีความแตกต่างกัน

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ในการบริหารงานโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนนั้น ปัจจัยด้านวุฒิการศึกษาและประสบการณ์การบริหารงานเป็นองค์ประกอบสำคัญประการหนึ่งที่ส่งผลต่อการบริหารงานโรงเรียน

3. ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีภารกิจในการบริหารจัดการศึกษาให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 43 ที่กำหนดให้รัฐจัดบริการอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายและดำเนินการจัดการศึกษาให้สอดคล้องตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ทั้ง 3 ระดับ คือ ระดับประถมวัย (4 - 5 ปี) การศึกษาภาคบังคับระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อให้นักเรียนทุกคนได้รับการพัฒนาทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา มีความรู้ความสามารถมีคุณธรรม จริยธรรม สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ซึ่งมีนักเรียนในความรับผิดชอบทั้งสิ้น 80,661 คน

เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จึงได้เตรียมการให้หน่วยงานในสังกัดมีความพร้อมที่จะดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องตามรัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ โดยกำหนดเป็นนโยบาย เป้าหมาย และมาตรการการดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้อง กับการพัฒนาระบบการบริหารจัดการด้านการประกันคุณภาพการศึกษา ดังนี้

1. หลังปี 2545 สำหรับระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งเป็นการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี ถือเป็นภารกิจหลักและจัดในทุกพื้นที่ เพื่อให้เด็กอายุย่างเข้าปีที่เจ็ดถึงย่างเข้าปีที่สิบหก ได้เรียนอย่างทั่วถึง เสมอภาค และมีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด

2. มุ่งเน้นในการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้และการบริหารจัดการศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาระบบบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพได้มาตรฐานที่รัฐบาลกำหนด เพื่อเอื้ออำนวยต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา

3. กำหนดจุดเน้นในการปฏิรูประบบบริการจัดการ โดยพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในให้เข้มแข็ง เพื่อรองรับการประเมินภายนอก

4. กำหนดนโยบายให้สนับสนุน เร่งรัดการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานและพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยมีเป้าหมายพัฒนาระบบการบริหารงานและคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษาและสำนักงานทุกระดับตามระบบการประกันคุณภาพภายในและภายนอก

5. กำหนดมาตรการให้สถานศึกษาทุกแห่งจัดทำธรรมเนียมโรงเรียน ที่มีคุณภาพและมีแผนปฏิบัติการที่สอดคล้องกับธรรมเนียมโรงเรียนใช้เป็นยุทธศาสตร์ และให้สถานศึกษา หน่วยงานทุกระดับ จัดทำรายงานผลการดำเนินงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน (สำนักงานการประเมินศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. 2545 : 1-21)

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4.1 งานวิจัยในประเทศ

วันชัย ศิริชนะ (2537 : บทคัดย่อ) ศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการประกันคุณภาพการศึกษา ระดับอุดมศึกษา สำหรับสถาบันอุดมศึกษาในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ผลการวิจัยพบว่า ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของทุกประเทศที่ศึกษาได้เน้นถึงหลักการในเรื่องความเป็นอิสระควบคู่ไปกับความพร้อมที่จะรับการตรวจสอบจากภายนอกของสถาบันอุดมศึกษา ทั้งนี้โดยที่แต่ละประเทศมีกลไกการดำเนินการและวิธีการในรายละเอียดที่แตกต่างกันออกไปตามประสบการณ์และจารีตนิยมของคน สำหรับรูปแบบการประกันคุณภาพการศึกษาในระดับอุดมศึกษาสำหรับสถาบันอุดมศึกษาในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ที่พัฒนาขึ้นได้ใช้กระบวนการรับรองวิทยฐานะ โดยแบ่งการดำเนินการออกเป็น 2 แบบ แบบที่ 1 ใช้ระบบการตรวจสอบ กลไกการควบคุมคุณภาพทางวิชาการภายในที่สถาบันได้จัดให้มีขึ้น โดยลักษณะนี้จะใช้กับสถาบันอุดมศึกษา หรือหลักสูตรที่เปิดดำเนินการไปแล้ว และเป็นระบบที่ทำให้เป็นไปโดยความสมัครใจ แบบที่ 2 ใช้ระบบการตรวจสอบผลการดำเนินการสำหรับสถาบันหรือหลักสูตรที่ขอจัดตั้ง หรือเปิดดำเนินการใหม่ เมื่อเห็นวามตรการและเกณฑ์การดำเนินการเหมาะสมก็ให้การรับรองวิทยฐานะ โดยทั้งสองระบบมุ่งเน้นการกระตุ้นให้สถาบันอุดมศึกษามีอิสระในการกำกับดูแลตนเอง โดยการสร้างระบบควบคุมคุณภาพ ติดตามตรวจสอบและดำเนินงานของตนขึ้นด้วยตนเอง

วุฒิ สุวรรณรังสี. (2537 : บทคัดย่อ) ศึกษาการปฏิบัติตามบทบาทคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประเมินศึกษาจังหวัดสระบุรี เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบการปฏิบัติตามบทบาท 3 ด้าน คือ ด้านการสนับสนุนการศึกษา ด้านบทบาทตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษา และด้านบทบาทการพิจารณาการประกันคุณภาพโรงเรียนพบว่า (1) การปฏิบัติตามบทบาทของคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประเมินศึกษาสระบุรีทั้ง 3 ด้าน อยู่ในระดับมาก (2) การปฏิบัติตามบทบาทของคณะกรรมการที่มีสถานภาพแตกต่างกันย่อมแตกต่างกัน

เข้มทอง สิริแสงเลิศ. (2540 : บทคัดย่อ) ทำการวิเคราะห์ระบบประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร จำนวน 16 แห่ง ผลการวิเคราะห์ พบว่า (1) ระบบที่โรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชนใช้ประกันคุณภาพการศึกษา คือระบบประกันคุณภาพที่เน้นการควบคุม การปฏิบัติงานตามสายบังคับบัญชา และใช้ปฏิทินการศึกษาเป็นเกณฑ์ชี้วัดความสำเร็จในการปฏิบัติงานมีการวางแผนระยะ 1 ปี มากที่สุด ส่วนกำหนดกฎเกณฑ์และมาตรฐานของงานการทบทวน และการปรับปรุงการปฏิบัติงานยังไม่พบแบบแผนที่ชัดเจน (2) ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนอาชีวศึกษาทั้ง 3 ระบบย่อย คือ ระบบการวางแผน บุคลากรมีส่วนร่วมน้อย ไม่มีเป้าหมาย ไม่มีมาตรฐาน และเกณฑ์การวัดไม่ชัดเจน ระบบการควบคุมคุณภาพขาดการตรวจสอบจากภายนอก ระบบการทบทวนและปรับปรุงการปฏิบัติงานมักจะขึ้นอยู่กับผู้รับใบอนุญาต (3) ประสิทธิภาพของระบบประกันคุณภาพการศึกษา ไม่พบว่าโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชนแห่งใดมีประสิทธิภาพทั้ง 3 ด้าน

สยาม สุ่มงาม. (2541 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษากระบวนการดำเนินงาน ปัญหา และแนวทางการแก้ปัญหาการประกันคุณภาพการศึกษา : กรณีศึกษาโรงเรียนนาร่อง สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุทัยธานี โดยวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ และไม่ใช่ว่าทางการ รวมทั้งการวิเคราะห์เอกสารจากการศึกษาพบว่า โรงเรียนนาร่องเข้าสู่ระบบประกันคุณภาพการศึกษาด้วยการจัดทำธรรมนูญโรงเรียน ซึ่งอยู่ในขั้นตอนการควบคุมคุณภาพการศึกษา เป็นการจัดทำไว้เพื่อ “ประกันตนเอง” เนื่องจาก คณะกรรมการโรงเรียน ครู ผู้ปกครอง และชุมชน มีส่วนร่วมในการจัดทำเพียงบางส่วน ทั้งนี้เป็นเพราะเป็นการจัดทำที่ถูกรังรัดด้วยเวลาเพียง 2 เดือน อีกทั้งคณะผู้จัดทำยังไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาและการจัดทำธรรมนูญโรงเรียน

สุมน บริสุทธิ์ (2541 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษากระบวนการบริหารและปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการบริหารของโรงเรียนที่ได้มาตรฐาน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดตรัง กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 18 คน ครูผู้สอน จำนวน 69 คน พบว่าโรงเรียนมีการวางแผนโดยจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี กำหนดภาพอนาคตโดยพิจารณาจากปัจจัยภายใน กำหนดวัตถุประสงค์โดยวิเคราะห์จากประสบการณ์ของบุคลากรและผู้บริหาร กำหนดกลยุทธ์โดยพิจารณาโอกาสและข้อจำกัดที่เกิดจากสภาพแวดล้อมภายนอก กำหนดมาตรฐานผลการปฏิบัติงาน โดยยึดแนวทางการปฏิบัติงาน การติดตามทบทวนแผนหัวหน้างานติดตามแล้วรายงานทั้งทางวาจา

และลายลักษณ์อักษร ผู้บริหารมอบหมายงานตามความเหมาะสมและรับฟังความคิดเห็นในที่ประชุม การเป็นผู้นำ ผู้บริหารและหัวหน้างานวิชาการเป็นผู้นิเทศ โดยเน้นการทำงานเป็นกลุ่ม การควบคุมมีการตรวจสอบการบรรลุวัตถุประสงค์ เมื่อผลงานต่ำกว่าเกณฑ์ แก้ไขโดยเปลี่ยนวิธีการทำงาน โดยผู้บริหารให้คำปรึกษา และไม่มีปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการบริหาร

สุพัฒน์ พรหมวัง (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสกลนคร กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ครูผู้สอน 294 คน ผู้บริหารโรงเรียน 147 คน และครูวิชาการโรงเรียน 147 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล จากการศึกษา (1) ครูมีสถานภาพดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนผู้บริหารมีสภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง (2) ครูมีสภาพตำแหน่งต่างกันและครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกันมีสภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาไม่แตกต่างกัน

เกียรติศักดิ์ ทันจันทร์ (2543 : บทคัดย่อ) ศึกษาการดำเนินการประกันคุณภาพของโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอกำแพงเพชรพบว่า (1) การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร จำแนกตามมาตรฐานโรงเรียนด้านการบริหารอยู่ในระดับมาก ด้านการเรียนการสอนอยู่ในระดับปานกลาง และด้านคุณภาพผู้เรียนอยู่ในระดับปานกลาง (2) การเปรียบเทียบการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของ โรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร จำแนกตามขนาดโรงเรียน วุฒិการศึกษา และประสบการณ์ของผู้บริหาร การดำเนินงานทั้ง 3 ด้าน ไม่แตกต่างกัน

ธัญญลักษณ์ น้อมนิล (2543 : บทคัดย่อ) ศึกษาความพร้อมในการดำเนินการประกันคุณภาพเพื่อขอรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเอกชน ประเภทโรงเรียนสามัญศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง เป็นผู้บริหารโรงเรียนเอกชน และครูผู้สอนในโรงเรียนเอกชน จำนวน 219 คน พบว่า (1) ผู้บริหารมีความคิดเห็นว่าโรงเรียนมีความพร้อมในการดำเนินการประกันคุณภาพเพื่อขอรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษาในระดับมาก ส่วนครูผู้สอนมีความเห็นว่ามีความพร้อมอยู่ในระดับปานกลาง (2) ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อความพร้อมในการดำเนินการประกันคุณภาพเพื่อขอรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของครูผู้สอนจากโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน โดยภาพรวมแล้วแตกต่างกัน

จรีวรรณ มณีแสง (2543 : บทคัดย่อ) ศึกษาการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพ

การศึกษาของสถาบันการศึกษาพยาบาลเอกชนในประเทศไทย พบว่าระบบการประกันคุณภาพการศึกษาสำหรับสถาบันการศึกษาพยาบาลเอกชน มีขั้นตอนกระบวนการและกิจกรรม ดังนี้ การประกันคุณภาพภายในประกอบด้วย (1)กระบวนการควบคุมคุณภาพ ซึ่งมีกิจกรรมสำคัญ 3 กิจกรรม คือ กิจกรรมกำหนดองค์ประกอบคุณภาพและดัชนีชี้วัดคุณภาพ กิจกรรมการดำเนินงานในการควบคุมคุณภาพและปรับปรุงคุณภาพที่เป็นไปอย่างต่อเนื่อง และกิจกรรมเตรียมความพร้อมเพื่อการ ตรวจสอบและจัดทำรายงานการศึกษาตนเอง (2) กระบวนการตรวจสอบและการประเมินคุณภาพภายใน มี 3 กิจกรรม คือ การศึกษารายงานการศึกษาตนเอง การดำเนินการตรวจสอบและการประเมินคุณภาพภายใน และการจัดทำรายงานการตรวจสอบ (3)กระบวนการปรับปรุงคุณภาพและการเตรียมความพร้อมเพื่อการประกันคุณภาพจากภายนอก มี 4 กิจกรรม คือ การศึกษารายงานการตรวจสอบ การปรับปรุงคุณภาพ การจัดทำรายงานการประเมินตนเอง และการดำเนินงานตามขั้นตอนที่กำหนดโดยหน่วยงานภายนอกที่ประเมินและเป็นผู้ให้การรับรองสถาบันการประกันคุณภาพจากภายนอก มี 3 กระบวนการ (1) กระบวนการตรวจสอบคุณภาพจากภายนอก (2) การประเมินคุณภาพจากภายนอก (3) กระบวนการพิจารณารับรองสถาบัน

ชาญศักดิ์ สามสี (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษากระบวนการบริหารระบบคุณภาพของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 6 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา จำนวน 101 โรงเรียน พบว่า (1) มีกระบวนการบริหารระบบคุณภาพตามขั้นตอนอยู่ในระดับที่มีการปฏิบัติมากทุกขั้นตอน (2) ผู้บริหารมีระดับการศึกษาและประสบการณ์ในการบริหารแตกต่างกัน มีกระบวนการบริหารระบบคุณภาพโดยรวม และแต่ละขั้นตอนไม่แตกต่างกัน 3 โรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีกระบวนการบริหารระบบคุณภาพโดยรวมแตกต่างกัน (4) มีสภาพปัญหาการใช้มีกระบวนการบริหารระบบคุณภาพอยู่ในระดับปานกลางทุกขั้นตอน (5) ผู้บริหารมีระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการบริหารและมีขนาดโรงเรียนต่างกัน มีสภาพปัญหาการใช้มีกระบวนการบริหารระบบคุณภาพโดยรวมและแต่ละขั้นตอนไม่แตกต่างกัน

สมบูรณ์ ชูสินธุ์ (2539 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องการบริหารงานตามเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนมัธยมศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 12 พบว่าผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์ในการดำรงตำแหน่งต่างกันมีการบริหารงานตามเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยรวมทุกงานไม่แตกต่างกัน ยกเว้นงานด้านวิชาการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

รุ่งนภา ไชยกิจภิญโญ (2544 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องการดำเนินงานในการประกันคุณภาพการศึกษา โดยใช้ข้อกำหนดของมาตรฐานคุณภาพ ISO 9002 ของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตการศึกษา 6 โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นโรงเรียน 3 ขนาด ได้แก่ โรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดใหญ่ เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลใช้แบบสอบถาม พบว่า 1) การดำเนินงานในการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตการศึกษา 6 ทั้ง 3 ขนาด โรงเรียนมีการดำเนินงานในการประกันคุณภาพการศึกษาสอดคล้องกับข้อกำหนดของมาตรฐานระบบคุณภาพ ISO 9002 2) จากการเปรียบเทียบการดำเนินงานในการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาในเขตการศึกษา 6 ทั้ง 3 โรงเรียนทั้ง 3 ขนาด มีการดำเนินงานในการประกันคุณภาพการศึกษาไม่แตกต่างกัน

อดุลย์ ภัคคีเตล็บ. (2544 : บทคัดย่อ) ทำการศึกษาเรื่องการดำเนินงานและปัญหาการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยาพบว่า (1) เมื่อพิจารณาตัวแปรทั้ง 3 ด้าน (ด้านปัจจัย กระบวนการ และผลผลิต) โรงเรียนมีการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก (2) โรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกันมีการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาแตกต่างกันและ (3) ปัญหาจากการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษา คือ ขาดงบประมาณ ขาดแคลนวัสดุ - อุปกรณ์ ขาดการวางแผน ขาดการประเมินผลการปฏิบัติงาน และผู้เรียนขาดทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง

ปัญญา ประเสริฐศรี (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความพร้อมในการประเมินคุณภาพภายนอกรอบแรก ตามมาตรฐานการศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยใช้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหาร จำนวน 164 คน พบว่า (1) ผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีความพร้อมในการประเมินคุณภาพรอบแรกอยู่ในระดับมาก (2) เมื่อเปรียบเทียบตามตัวแปร (ตำแหน่ง วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ และขนาดโรงเรียนจะเห็นว่าตำแหน่งที่แตกต่างกันมีความพร้อมไม่แตกต่างกัน วุฒิการศึกษาแตกต่างกันย่อมมีความพร้อมต่างกัน

สุชิน ศิลธรรม (2544 : บทคัดย่อ) ศึกษาความพร้อมในการประเมินคุณภาพในของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน โดยใช้แนวคิดในขั้นเตรียมการตรวจสอบทบทวนของกรมสามัญศึกษาในการ

ประเมินคุณภาพภายในโรงเรียน 5 ด้าน คือ การตั้งคณะกรรมการประเมิน การประชุมวางแผน กำหนดแนวทางการตรวจสอบ ทบทวน การจัดทำคู่มือดำเนินการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล การกำหนดตารางการปฏิบัติการตรวจสอบ และการชี้แจงผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายเพื่อรับการประเมิน จากการศึกษาพบว่า โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีความพร้อมแต่ละด้านอยู่ในระดับมาก

ปัญญา ปรากฏทอง (2545 : บทคัดย่อ) ศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงาน การประถมศึกษาจังหวัดอ่างทอง พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีความเห็นว่าสภาพและปัญหาการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาในโรงเรียน การควบคุมคุณภาพการศึกษาโดยรวมและรายด้านมีสภาพและปัญหาการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนผลการเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนที่มีผู้บริหารที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน โดยรวมและรายด้านทุกด้านไม่แตกต่างกัน สภาพการดำเนินงานที่ผู้บริหารมีประสบการณ์การบริหารต่างกัน โดยรวมและรายด้านทุกด้านไม่แตกต่างกัน

สุชีรา มนต์ตรง (2547 : บทคัดย่อ) ศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนที่มีต่อปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอ่างทอง (เขตพื้นที่การศึกษอ่างทอง) พบว่าจากการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาตามขนาดของโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนขนาดกลางมีความคิดเห็นต่อปัจจัยดังกล่าวมากกว่าผู้บริหารโรงเรียนขนาดใหญ่ และขนาดเล็ก ส่วนผู้บริหารที่มีประสบการณ์และวุฒิการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาไม่แตกต่างกัน

เกศรี ไชยเผือก (2548 : บทคัดย่อ) ศึกษาการบริหารจัดการเพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการประเมินคุณภาพภายนอกรอบ 2 ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และเขต 2 พบว่าผู้บริหารและครูวิชาการที่มีเพศ ตำแหน่ง วุฒิการศึกษาและขนาดสถานศึกษาแตกต่างกัน มีการบริหารจัดการเพื่อเตรียมความพร้อมไม่แตกต่างกัน ส่วนผู้บริหารและครูวิชาการที่มีประสบการณ์แตกต่างกัน มีการบริหารจัดการเพื่อเตรียมความพร้อมในภาพรวมแตกต่างกันและรายด้านแตกต่างกัน

4.2 งานวิจัยในต่างประเทศ

โบว์แมนและบราวน์ (Bowman and Brown, 1994 : Online) ศึกษาเกี่ยวกับ

การประกันคุณภาพการศึกษาระดับอาชีวศึกษาพบว่า การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาในระดับอาชีวศึกษาอยู่บนพื้นฐานของนโยบาย และมาตรฐานทุกด้านของสถาบันทั้งนโยบาย และมาตรฐานถูกนำไปใช้โดยคนในสถาบัน เพื่อทำให้เกิดการศึกษาด้วยตนเองบนพันธกิจของโรงเรียน และมีคณะผู้ตรวจสอบที่เป็นอิสระสำหรับการตรวจสอบ ผลการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาระดับอาชีวศึกษาโดยกรมอาชีวศึกษาที่นำเสนอประกอบด้วย (1) มาตรฐานความชำนาญด้านอาชีพ (2) ความชำนาญในการตรวจสอบ การรับรอง และ (3) การได้รับการฝึกอบรมตามหน้าที่การทำงาน ซึ่งคาดว่าจะอย่างต่ำภายใน 2 ปี จะเปลี่ยนจากการรับรองระบบเดิมเป็นระบบใหม่ได้ครบถ้วนตามเป้าหมายในเดือนธันวาคม 1995

บอร์ดฟุต (Boardfoot, 1994 : Online) ศึกษาการตรวจสอบการประกันคุณภาพ

การศึกษาและการควบคุมคุณภาพ ในเยอรมัน สวีเดน ฝรั่งเศส นิวซีแลนด์ และออสเตรเลียเปรียบเทียบกันให้เห็นถึงวิธีการปฏิบัติที่สำคัญนานาประการและปัจจัยทางสังคมที่ทำให้เกิดความผันแปร ในเยอรมันได้พิจารณาความผันแปรจากจังหวัดหนึ่งกับอีกจังหวัดหนึ่ง และการตรวจสอบการประกันและการควบคุมคุณภาพเป็นส่วนหนึ่งในหน้าที่ความรับผิดชอบของครูซึ่งใหญ่มากและถือเป็น ข้อปฏิบัติตามกฎหมาย ในสวีเดนให้ความสำคัญในการประกันคุณภาพโดยการพัฒนาให้ครูมีความชำนาญการโดยมีการตรวจประเมิน หลังจากนั้นให้ยึดถือเป็นข้อปฏิบัติต่อไป ในฝรั่งเศสใช้การตรวจสอบจากหน่วยงานภายนอกและควบคุม โดยศูนย์กลางการศึกษา ในนิวซีแลนด์ใช้การตรวจสอบจากหน่วยงานภายนอกเป็นหลักกรอบงานใหม่ในการประกันคุณภาพถูกนำมาใช้แทนที่ระบบการตรวจสอบแบบเดิมโดยการผ่านการตรวจประเมินตามเกณฑ์มาตรฐานส่วนสถานศึกษาของออสเตรเลียทุกแห่งมีระบบเป็นของตนเอง และรูปแบบการควบคุมและการประกันคุณภาพมุ่งไปที่โรงเรียนมัธยมศึกษา และการศึกษาในระดับที่สูงกว่า

คาร์ปีโน (Carpino) (สุวิมล ราชธนบริบาล, 2541 : 34) ศึกษาเกี่ยวกับการรับรู้ของ

อาจารย์ต่อการปรับปรุงคุณภาพอย่างต่อเนื่อง : การศึกษา 3 สถาบันการศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อติดตามความเข้าใจของอาจารย์ในวิทยาลัยชุมชน อาจารย์มหาวิทยาลัยเอกชนและมหาวิทยาลัยของรัฐที่มีต่อการปรับปรุงคุณภาพอย่างต่อเนื่องที่สถาบันได้บูรณาการใช้ในสถาบันและเพื่อติดตามความสำเร็จด้านกลยุทธ์ของผู้บริหารในการส่งเสริมและสนับสนุนให้อาจารย์ตระหนักถึงความสำคัญของการประกันคุณภาพของสถาบัน ผลการวิจัยพบว่า อาจารย์รับรู้ถึงการประกันคุณภาพที่นำ

มาตรฐานการใช้ในสถาบันไม่เหมือนกัน การรับรู้ของผู้บริหาร อาจารย์ ที่ได้ทำสัญญาต่าง ๆ แล้วมีนัยสำคัญ และอาจารย์ซึ่งใช้เครื่องมือประกันคุณภาพในการสอนในห้องเรียน มีความพึงพอใจต่อประโยชน์ของการประกันคุณภาพมากกว่าอาจารย์ที่ไม่ได้ใช้อย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้อาจารย์มีความพึงพอใจมากที่สุดเกี่ยวกับแนวคิดของการประกันคุณภาพในด้านการบริการนักศึกษา โปรแกรมการศึกษาที่จัดในสถาบัน คุณภาพในการจัดกิจกรรมและติดต่อสื่อสารของผู้บริหาร อาจารย์มีความพึงพอใจน้อยที่สุดต่อหัวข้อการประเมินคุณภาพในด้านการใช้แหล่งทรัพยากรมนุษย์ และคุณภาพของสารสนเทศและการวิเคราะห์ข้อมูลข่าวสาร นอกจากนี้อาจารย์ ผู้หญิงมีความรู้ส่วนตัวเกี่ยวกับการประกันคุณภาพมากกว่าอาจารย์ผู้ชาย และยังคงตระหนักถึงความสำคัญและมีทัศนคติที่ก้าวหน้าของการใช้ระบบการประกันคุณภาพของสถาบัน

อเบอเนที (Abernathy) (เข้มทอง สิริแสงเลิศ. 2540 : 78) ได้ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่แสดงประสิทธิผลของโรงเรียน พบว่า ประสิทธิผลของโรงเรียนแสดงได้จากการสร้างคุณลักษณะที่ดีให้แก่ผู้เรียน ซึ่งเป็นการมองประสิทธิผลของระบบบริหารการศึกษาของโรงเรียนทั้งระบบ

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจะเห็นได้ว่า การจัดการศึกษาในปัจจุบันนี้ ระบบการประกันคุณภาพการศึกษา เน้นการกระจายอำนาจให้หน่วยงานที่จัดการศึกษา สถานศึกษา ตลอดจนผู้ปกครอง และชุมชนมีส่วนร่วมรับผิดชอบ ร่วมตัดสินใจ ติดตามการดำเนินงาน ของโรงเรียน อันเป็นสิ่งที่สังคมเรียกร้อง และเป็นความคาดหวัง ที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียน ซึ่งโรงเรียนสนองตอบโดยมีระบบการประกันคุณภาพและมีการบริหารระบบประกันคุณภาพ การศึกษาภายในโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ ผลการศึกษาดังกล่าว จึงนำไปสู่กรอบแนวคิดในการวิจัยที่มุ่งเน้นศึกษาการบริหารระบบประกันคุณภาพภายใน โรงเรียนของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ ทั้ง 8 รายการ ได้แก่ การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ การพัฒนามาตรฐานการศึกษา การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา การประเมินคุณภาพการศึกษา การรายงานคุณภาพ การศึกษาประจำปี การผูกงระบบการประกันคุณภาพการศึกษา โดยศึกษาระดับการปฏิบัติที่เกิดจากการบริหารระบบประกันคุณภาพภายใน โรงเรียนของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษา เปรียบเทียบตามระดับการศึกษาและประสบการณ์ในการบริหารของผู้บริหาร โรงเรียน